

مذاکرات مجلس

دوره ششم تقنینیه

صورت مشروح مجلس جلسه ۴ مورخه ۲۲ مرداد ماه ۱۳۰۵

جلسه ۴

غائبین بی اجازه — آقایان: ابرهیم خان قوام — اسکندر خان
مقدم — شریعت زاده — آقا زاده سبزواری — حاج میرزا حبیب الله امین
میرزا حسین خان موقر — محمد ولیخان اسدی — افسر — میر ممتاز.

مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر به ریاست آقای تدین
تشکیل و صورت مجلس روز پنجشنبه بیستم مرداد ماه قرائت و تصویب
شد.

دیرآمدگان با اجازه و معذور - آقای مرتضی قلیخان بیات.
دیرآمدگان بی اجازه - آقایان: میرزا حسنخان اسفندیاری - عباس میرزا فرمانفرمایان - فیروز میرزا فیروز - محمدتقی خان اسعد.
خبر شعبه چهارم راجع به نمایندگی آقای ارباب کیخسرو از طرف زرتشتیان و خبر شعبه اول درخصوص نمایندگی آقای عباس میرزا فرمانفرمایان از مراغه قرائت و نسبت به هر یک جداگانه اخذ رأی به عمل آمده تصویب و خبر شعبه سوم راجع به نمایندگی آقای میرزا صادقخان نوری که در جلسه قبل مورد مخالفت واقع گردیده بود چون از طرف آقای سخبر تقاضای استرداد به شعبه شده بود بناشد برای تجدیدنظر به شعبه مسترد شود.

خبر شعبه اول راجع به نمایندگی آقای سلک ایرج میرزا از مشهد مطرح و آقای مدرس شرحی مشعر به مخالفت تقریر و اظهار سبمودند علت تامه نمایندگی ایشان از مشهد دخالت امیرلشکر شرق در اسر انتخابات بود.

آقای داور شرحی مشعر به موافقت اظهار و بالاخره نسبت به راپورت شعبه اخذ رأی شده نمایندگی ایشان تصویب گردید.

خبر شعبه چهارم راجع به نمایندگی آقای نوبخت از بهبهان مطرح و آقای مدرس مخالف بوده اظهار سبمودند حکومت بهبهان در موقع انتخابات نظامی بوده و انتخاب ایشان در تحت تأثیر نفوذ نظامیان بوده است.

آقای افشار سخبر شعبه اظهار سبمودند به موجب اعلامیه رئیس الوزراء وقت در موقع انتخابات مقررات حکومت نظامی در قسمت انتخابات در تمام نقاط ملغی و حکومت نظامی در آنجا وجود نداشته و فقط شخص حاکم نظامی بوده است و بالاخره نسبت به این راپورت نیز رأی گرفته تصویب شد.

در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و به فاصله نیمساعت مجدداً به ریاست آقای طباطبائی دیا نایب رئیس تشکیل و یک فقره راپورت از طرف شعبه اول راجع به نمایندگی آقای تدین از بیرجند و دو فقره از طرف شعبه پنجم درخصوص نمایندگی آقایان محمد هاشم میرزا افسر و میرزا حسن آقازاده سبزوار از سبزوار

مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر به ریاست آقای تدین تشکیل گردید.

صورت مجلس پنجشنبه بیستم سردادماه را آقای امیر تیمور کلالی قرائت نمودند.

رئیس - آقای اعتبار (اجازه)
میرزا سیداحمدخان اعتبار - در صورت مجلس بنده را غائب بی اجازه نوشته اند در صورتیکه به واسطه گرفتاری که برای بنده پیش آمده بود از مقام محترم ریاست استعنازه کردم.

رئیس - اصلاح میشود. آقای بهار (اجازه)
بهار - در قسمت مخالفت‌های بنده با راپرت نمایندگی اسکندرخان مقدم در صورت مجلس به طور خلاصه اشاره شده است

قرانت و نسبت به هر یک فرداً فرد اخذ رأی شده تصویب گردید.
خبر شعبه دوم راجع به نمایندگی آقای غلامحسین میرزا مسعود از نجف آباد مطرح و آقای مدرس اظهار سبمودند در موقع جریان انتخابات در فریدن که یکی از حوزه‌های فرعیه نجف آباد است حکومت نظامی بوده و بایستی انتخابات این نقطه تجدید بشود.
آقای فاطمی موافق بوده و اظهار سبمودند در حین انتخابات به موجب ابلاغ رسمی وزارت داخله مقررات حکومت نظامی در کلیه نقاط مملکت ملغی بوده و به علاوه هرگاه آرائی که آقای غلامحسین میرزا در فریدن داشته اند از کلیه آراء کسر شود باز ایشان دارای اکثریت خواهند بود نسبت به این راپورت نیز رأی گرفته تصویب شد.

یک فقره خبر شعبه اول راجع به نمایندگی آقای آشتیانی از طهران و دو خبر از طرف شعبه سوم راجع به نمایندگی آقایان: فرمند و فرهنگ از همدان قرائت و چون نسبت به نمایندگی آقای آشتیانی آقای آقاسید یعقوب و نسبت به نمایندگی آقای فرهنگ آقای مدرس مخالف بودند هر دو فقره به بعد موکول و نسبت به نمایندگی آقای فرهنگ اخذ رأی شده تصویب گردید.

آقای نایب رئیس اظهار نمودند چون اعتبارنامه‌هایی که تا کنون تصویب شده به حد کفایت رسیده است دستور جلسه بعد انتخاب هیئت رئیسه دائمی خواهد بود و درخصوص تعیین روز جلسه آقای فاطمی تقاضا نمودند برای اینکه مدتی به جهت تبادل نظر بین آقایان نمایندگان موجود باشد جلسه آتی به روز سه‌شنبه مقرر شود و نسبت به تقاضای ایشان رأی گرفته تصویب و جلسه آتی به روز سه‌شنبه ۲۵ سردادماه چهار ساعت قبل از ظهر و دستور آن انتخاب هیئت رئیسه دائمی تعیین و مجلس نیمساعت قبل از ظهر ختم شد.

در جلسه پنجم بیست و پنجم سرداد ماه قرائت و تصویب شد.

رئیس مجلس شورای ملی - سیدمحمدتدین
منشی سیدابراهیم ضیاء ، منشی امیرتیمور کلالی

صورت مجلس یوم‌شنبه ۲۲ مرداد ۱۳۰۵ مطابق پنجم شهر صفر ۱۳۴۵

ولی راجع به تحقیقاتی که در موضوع دوسیه چهاراویماق راجع به سهراب زاده، عرض کردم چیزی نوشته نشده و اینجا هم لازم بود که نوشته میشد در آن قسمت هم ملک‌الشعرا اوراق شکایت را قابل توجه نمیدانست و عرض دیگری هم که داشتم راجع به عده نمایندگان بود در جلسه گذشته. اگر نظر محترمانه باشد در جلسه گذشته در موقعی که صحبت میکردم گفتم عده کافی نیست بعد هم مجلس طوری متشنج و عصبانی شد که به عقیده بنده حق این بود در آن حالت رأی گرفته نمیشد و تنفس داده میشد ولی با همان حالت تشنج و عصبانی رأی گرفته شد. علاوه بر این جمعی از تماشاچیها حتی بعضی از سخبرین جراید در خارج به بنده گفتند که عده کافی نبوده...

بعضی از نمایندگان - اینطور نیست.

آقاسید یعقوب - اینطور نیست مشخص کافی بودن و کافی نبودن عده هیئت رئیسه است.

(صدای زنگ رئیس - دعوت به سکوت)

بهار - اقا صحبت نکنید بعد از اینکه من حرفم را زدم بلند شوید صحبت کنید. یک اطلاعات دیگری هم اینجا به ما رسیده یعنی صورتی به بنده دادند که قریب ده پانزده نفر هم غایب بودند مرادم فقط تذکر بوده چون البته در مقابل اکثریت بایستی تابع بود ولی خوبست در این باب دقت و تحقیق بشود چون رأی رأی عادی نبود در حال تشنج و عصبانی بود و تحقیق نشده بود و یک رائی با حال عصبانی و تشنج داده شد شاید سنشبهای محترم هم حال شمردن عده و کلا را نداشتند و شاید اظهاراتی که راجع به عدم کفایت افراد میشود صحیح باشد. خوبست آقایان درین باب دقت بفرمایند و اگر صلاح میدانند درین جلسه یا جلسات دیگر مجلس درین باب مطالعاتی بکنند و این رأی فوق‌العاده و متشنجی که راجع به اسکندرخان مقدم داده شد لاقلاً تجدید شود و راجع به این سابقه که در مجلس گذاشته شد و به عقیده بنده هیچ سابقه نداشت دقتی شود و ببینند اگر عده کافی بود که هیچ والا ترتیب دیگری بدهند.

رئیس - اولاً مطابق نظامنامه تشخیص عده حاضرین و عده رأی دهندگان با هیئت رئیسه است (بعضی از نمایندگان - صحیح است) - ثانیاً مخصوصاً بنده در این مورد و سایر موارد دقت میکنم و همیشه به منشیان محترم یادآوری میکنم که عده را در نظر داشته باشند و دیروز مخصوصاً که به عقیده آقای بهار مجلس متشنج بوده بنده و سایر اعضاء هیئت رئیسه متشنج نبودیم و حواسمان جمع بود و عقیده‌ام اینست حواس مجلس هم جمع بود (جمعی از نمایندگان - صحیح است) - در اینجا از روی دقت عده حاضرین شمرده شد در موقع رأی گرفتن به نمایندگی اسکندرخان مقدم صحبت و پنج نفر حاضر بودند در صورتی که حد تصاب برای رأی گرفتن شصت و سه نفر است و در آن موقع هم که خریدتان اشاره فرمودید در ضمن بیاناتتان فرمودید عده کافی نیست و بنده عرض کردم عده کافی است برای این بود که عده کافی برای مذاکره پنجاه و شش نفر است و در آن موقع که این ایراد را کردید پنجاه و هشت نفر حضور داشتند و اما قسمت دیگر که قابل توجه است اینست که رائی که مجلس شورای ملی میدهد قابل هیچ گونه تردیدی نیست (بعضی از نمایندگان - صحیح است) نسبت به صورت مجلس دیگر اعتراضی نیست.

(گفته شد: خیر)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد. خبر شعبه چهارم راجع به نمایندگی آقای ارباب کیخسرو از طرف زرتشتیان مطرح است.

(آقای افشار برای قرائت راپرت احضار و آن را به شرح آتی قرائت نمودند)

حاکم طهران به تاریخ ۲۳ اسفندماه ۱۳۰۴ از طبقات مختلفه زرتشتیان مقیم مرکز برای انتخاب هیئت نظار مطابق ماده

۱۴ سی و شش نفر دعوت پس از ابلاغ مقصود به افراد حاضر بهر طبق مواد ۱۵ و ۱۶ اعضاء اصلی و علی‌البدل به رأی مخفی از میان حضار منتخب سپس اعلان انتخاب در طهران و سایر نقاط زرتشتی نشین مملکت تهیه و در همان تاریخ طبع و منتشر و به موجب اعلان مزبور از روز پنجشنبه چهارم و جمعه پنجم فروردین ۱۳۰۵ برای توزیع تعرفه و اخذ آراء وقت معلوم و روزشنبه ۶ فروردین برای استخراج آراء جلسه هیئت نظار تخصیص و به وسیله وزارت داخله نیز به ولایت فارس و کرمان و حکام یزد و کاشان تلگرافی دعوت هیئت نظار و اجرای قانون انتخابات در قلمرو مأموریت خود ابلاغ در نتیجه آقای ارباب کیخسرو شاعرخ از حوزه انتخابیه طهران دارای ۱۸۴ رأی از ۲۰۹ رأی واز حوزه کاشان ۱۴ رأی از ۱۴ رأی و از یزد و توابع ۱۵۷۹ رأی از ۱۷۶۶ رأی و از کرمان و توابع ۵۷۸ رأی از ۶۰۱ رأی از شیراز ۳۸ رأی از ۴۰ رأی که مجموع آن ۲۳۹۳ رأی از ۲۶۳۰ رأی میشود به نمایندگی مجلس شورای ملی انتخاب چون در ظرف مدت قانونی به هیچ یک از انجمنهای نظار مرکز و ولایات شکایتی نرسیده بود لهذا هیئت نظار مرکزی صورت مجلس را تنظیم و اعتبارنامه را صادر و با تصدیق صحت جریان انتخاب به مجلس شورای ملی ارسال شعبه چهارم پس از رسیدگی بدوسیه چون در طرز جریان انتخاب رویه خلاف قانونی مشاهده نکرد و با اعتراضی نیز در ظرف مدت قانونی مواجه نشد بناً علی هذا با اکثریت آراء صحت جریان انتخاب را تصدیق و راپرت آن را تقدیم میداد.

رئیس - رأی گرفته میشود به نمایندگی آقای ارباب کیخسرو از طرف زرتشتیان آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. خبر شعبه سوم راجع به نمایندگی آقای میرزا صادق خان نوری از دماوند در جلسه گذشته مطرح و با آن مخالفت شد آقای سخبر شعبه شرحی کتباً مرقوم و تقاضای استرداد آن خبر را کرده اند. که دوسیه برای تجدیدنظر به شعبه بود. مخالفی ندارد؟

(گفته شد: خیر)

رئیس - خبر شعبه اول راجع به نمایندگی شاهزاده عباس میرزا از مراغه مطرح است.

(آقای فاطمی احضار و خبر مزبور را به شرح ذیل قرائت نمودند)

جریان انتخابات سراغه از قرار است که به عرض رسیده در نتیجه شاهزاده عباس میرزا فرمانفرمایان به اکثریت ۱۶۳۶ رأی حائز اکثریت و شعبه اول صحت نمایندگی ایشان را تصدیق مینماید. رئیس - رأی گرفته میشود به نمایندگی شاهزاده عباس میرزا از سراغه آقایانی که موافقت قیام فرمایند.

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. خبر شعبه اول راجع به نمایندگی شاهزاده سلک ایرج میرزا که در جلسه اسبق مطرح شده بود و آقای مدرس مخالف بودند حالا مطرح است. آقای مدرس (اجازه)

مدرس - خبر از شعبه اول به مجلس مقدس شورای ملی. شرح انتخابات شهد در راپرت نمره ۶ به عرض رسید در نتیجه آقای سلک ایرج میرزا کذلک حائز اکثریت شده‌اند. سه مسأله است که میخواهم عرض کنم. یکی اینکه بنده شاهزاده را نمیشناسم و الان هم نمیتوانم تطبیق کنم آنچه هم که شنیده‌ام آدم خوبی است. دوم اینکه در تمام انتخابات بنده نظر به این اشکالات مرسومه ندارم که فلان جریان ده روز دیر شد یا دو روز زود شد یا فلان شخص شکایت کرده و فلان کس جواب داد یا اعلان چند روز شد یا چه شد و اینها هر کدام به نظر من اشکالی دارد خودم رأی نمیدهم ولی متعرض هم نمیشوم کما اینکه بعضی از این رأیهای که آقایان دادند بنده مخالفتی نکردم و رأی هم ندادم ولی بنده چه در سابق و چه در حالا فقط یک اشکالاتی را به عقیده خودم محل توجه قرار میدهم که بایک ضرر اساسی دارد یا یک نفع اساسی. نمیگویم هم اشتباه نمیکند خیر انسان اشتباه میکند بعضی اوقات منتقل نمیشود و حقایق برش سخفی میماند به این لحاظ با انتخاب آقای شاهزاده مخالفم و قبلاً هم تذکر میدهم که خیلی بنده تعجب میکنم که مخبرین شعب که غالباً در مجلس هم سابقه دارند خبرها را به یک ترتیب غیرخوبی میدهند مختصر و بی اشاره به اشکال و بی اشاره به جواب و حال آنکه اغلب مخبرها در دوره‌های سابق هم تشریف داشتند بعضیهاشان هم در عدلیه تشریف داشته‌اند که معاون یا وزیر بوده‌اند میدانند مجلس شورای ملی به منزله محکمه تمیز است. شعبه به منزله محکمه استیناف است انجمن نظار به منزله محکمه ابتدائی است. اشکال و جوابی که در انجمن نظار محلی گفته میشود در شعبه باید مطرح و اشاره شود و جواب داده شود. در آنجا هر چه گفته میشود و جواب داده میشود ولو بر بیبیل اجمال باید به مجلس شورای ملی اشاره شود. لهذا بنده در شعبه خودمان به آقای عدل‌الملک که مخبر آن شعبه هستند عرض کردم و فی الجمله هم عمل شد که اصول اشکالات و صنف اشکالات اشاره شود و اما راپرتهایی که سایر آقایان داده‌اند نتیجه را راپرت داده‌اند و دیگر اشکال و جواب را ننوشته‌اند. چون شعبه ده نفر یا دوازده نفر است و هفتاد نفر دیگر که در مجلس هستند نه اشکال به گوششان خورده نه جواب و با این ترتیب رأی دادن مناسبت ندارد. رجوع کنند به دوره‌های پیش و خبرهایی که در دوره‌های پیش داده میشد به اشکالات و جوابها اشاره میشد. اما اینجا آن راپرت پررویی فی الجمله اشاره به اشکالات و جواب شده بود ولی درست تکمیل نبرده بهترین است که من بعد اگر راپرتی داده میشود به اشکالات اشاره شود که حاضرین در مجلس درست ملتفت شوند و عقیده موافق یا مخالف خود را اظهار نمایند من جمله راپرت راجع به نماینده مشهد که نوعاً اشکالات نمایندگان آنجا خیلی کمتر است اما شاهزاده را بنده با انتخاباتش مخالفم زیرا علت عمده انتخاب شاهزاده را امیرلشکر خراسان میدانم و این اشکالات و مخالفتهایی که بنده با اعتبارنامه‌ها کرده‌ام و بعد هم خواهم کرد تماسش منتهی به یک چیز است. دو سال، سه سال مملکت یک جنبه غیر عادی داشت عدلیه اش نظامی بود، امنیه اش نظامی بود.

حاکمش نظامی بود. امنیه مالیه اش هم نظامی بود ولی آن سبب بشکست و آن پیمانته ریخت، از روز ختم مجلس مؤسسان عدلیه عدلیه است و امنیه امنیه است و حاکم حاکم است نظامی هم باید تفنگش را دست بگیرد برود در سربازخانه، از مرکز هم شروع شد و شاه مملکت هم اعلان داد. اسراء لشکر و مأمورین نظامی بود در بعضی نقطه‌ها یا باورشان نیامد یا عمل نکردند. از جمله انتخاب این شاهزاده ایرج میرزا است که گرچه سلمان عصر است و خیلی هم آدم خوبیست ولی علت تامه انتخابش جان محمدخان است و باطل است بواسطه اینکه نظامی است و بنده به شما میگویم اگر هزار سال دیگر هم عمر مشروطه باشد و جان محمدخان در مشهد نباشد شاهزاده انتخاب نمیشود. سابق هم نشد علت تامه‌اش همان است. و اما من خیلی دوست میدارم که شاهزاده حاکم خراسان بشود چون خیلی خوب آدمی است این مخالفت‌های من مربوط به شخص نیست. شخص خوب است سرجای خودش، بله آقای مخبر فرمودند دیگران هم در خراسان انتخاب شده‌اند. بله ایشان پیش هم شده بودند بعد از این هم تا هستند انتخاب میشوند ملک است که پیش انتخاب شده است باز هم میشود. اهل محل هستند سوکل دارند رعیت دارند التماس میکنند پول خرج میکنند البته انتخاب میشوند... رئیس‌التجار - بنده پول خرج نکردم.

مدرس - پول مشروع را عرض میکنم بنده هم برای انتخاب پول خرج میکنم... آقای سید یعقوب - غلط است.

مدرس - پول مشروع غیر از پول نامشروع است. بفرض نظامیها هم اگر کردند خدا پدرشان را بیامرزد آنها بد کردند. نه منتخبی که سوکل دارد منتخبی که آقای رئیس‌التجار و امثالش باشند سوکل دارد غیر از جان محمدخان است اما شاهزاده غیر از جان محمدخان سوکل ندارد علیهذا هر انتخابی که این طور باشد باطل است. مملکت وضع غیر عادی و جریان غیر عادی داشت گذشت مجلس شورای ملی هم سعی بفرمایند تا مطالب به جریان قانونی و عادی خودش بیفتند. شاه مملکت بعد از آنکه حاضر شد شاه مشروطه باشد یعنی اسبای خالی بکند امیرلشکر نمیتواند در انتخابات دخالت بکند قشون باید تفنگ دست بگیرد برود توی سربازخانه هر وقت حاکم اسری داد عمل کند. بنده از این نقطه نظر مخالفم با انتخاب شاهزاده در حالی که موافقم و از خدا میخواهم که چون آدم خوبی است حاکم خراسان بشود.

داور - بنده تصور میکنم از بیاناتی که آقای ناطق محترم فرمودند آقایان این مسئله را استنباط کرده باشند که سیفرمایند چندان بصورت قانونی قضیه کاری ندارم. یک انتخابی اگر از نقطه نظر قانونی اشکالی درش باشد یا نباشد این را بان اندازه که باید درش اهمیت نمیدهند...

مدرس - یعنی من اهمیت نمیدهم شما اهمیت بدهید. داور - بله آقایان قسمت را چندان اهمیت نمیدهند. سیفرمایند اگر پولهایی خرج شد اگر اعتراضاتی مرسوم و مطابق قانون شد آنها چندان بنظر ایشان اهمیت ندارد و از نقطه نظر آن اصل است

که آمده‌اند یک شکل انتخابی را فرمودند من با آن موافقم و تشریح هم کردند که ولو اینکه مخالف قانون است من موافقم یعنی انتخابی که یک نفر آدم یک عده موکلینی داشته باشد ولی بعد یک عده نظامی توی سر یک عده بزنند برای انتخاب او آنوقت این انتخاب قبول است بجهت اینکه سیفرمایند همیشه در یک عده سوکل داشته باشد ولو اینکه بعد نظامی یا اسیر لشکر یا قوای حکومتی بطور نامشروع آمدند مداخله کردند و سایر مردم و اکثریت را خفه کردند و یک عده را حاضر کردند برای اینکه آن یک نفر را انتخاب بکنند آن مشروع است...

مدرس - گفتیم ضرر نمیزند. چرا مغالطه میکنید!

داور - بنده عرضی نکردم آقا سیفرمایند. البته این هم یک نظریست و واقعاً اگر این نظر خوبست ممکنست مطابق این نظر قانون را درست کنند. چون خوب بنظر میآید چند روز پیش در شعبه سیفرمودند اگر یک نفر ده بانزده نفر سوکل داشته باشد که رفته باشند با رأی داده باشند من بماقیس اهمیت نمی‌دهم اگر این اصل را اینجا هم فرموده بودند آنوقت کار آسان تر میشد زیرا شاهزاده ایرج میرزا که مدتی در مشهد بوده‌اند اگر انصاف بدهیم اسکان ندارد یک نفر آدم در یک شهری مدتی باشد و در آنجا بایک اشخاصی محشور باشد و بتصدیق خود آقا آدم خوبی هم باشد بقدری خوب باشد که اگر والی آن محل هم بشود خوبست بقول آقا سلمان عصر هم باشد آنوقت با این صفات خوبی که دارد ده بانزده نفر سوکل پیدا نکند که بیایند با رأی بدهند! این هم که تصور میکنم برخلاف انصاف است چون خودشان تصدیق می‌کنند که هر کسی ده بانزده نفر سوکل داشته باشد (از نقطه نظر استدلال آقا عرض میکنم) بعد هر قدر هم که قوای دیگری آمد و توی سر مردم زد و مردم را مجبور کرد که بیایند بان آدم رأی بدهند آنوکالت صحیح است بنده میگویم از نقطه نظر این استدلال شاهزاده ایرج میرزا قطعاً یک نفر و کیلی است که و کالتش خوب باید باشد زیرا سابقه اقامتش در خراسان آنهم آدمی که ایشان تشخیص دادند آدم خوبی است باعث میشود که یک ده بانزده نفری بیایند و با رأی بدهند. پس در نقطه نظر استدلال خودشان اشکالی نیست حالا از نقطه نظر اساسی بنده کاملاً معتقد هستم (و این حرفی نیست که بنده امروز بزنم) و عقیده که آقای مدرس اظهار کردند تصور نمیکنم عقیده خودشان تنها باشد. یعنی مملکت ایران یک مملکتی است مشروطه بحرانی که در دوره گذشته در این مملکت بود تمام شد و پس از مجلس مؤسسان باید اوضاع مملکت بیک جریان عادی برگردد همه ماها موافقیم که اسور باید مطابق قانون بگذرد و کاملاً بنده موافقم که شاه در مملکت مشروطه و سلطنت مشروطه مسئولیت و حق مداخله در اسور را ندارد و مقاسم بالاترازینهاست بنابراین این عقیده را که بنده خیال میکنم عقیده اکثریت اسروزه است خوبست بهانه نکنیم و تصور نکنیم که تازه کشف شده است و همه هم موافقیم و تصور نکنیم که خدای نخواستہ آقای مدرس تنها با آن موافق است و ماها ایداً اینمطلب را ملتت نیستیم. خیر بطور اطمینان قطع بنده آقای

مدرس عرض میکنم که بنده که الان حرف میزنم و اکثر اشخاصی که با ایشان صحبت کردم که اکثریت هستند همه دارای این عقیده هستند و این مصلحت مملکت است. مصلحت تمام مقامات رسمی مملکت است و بالاخره ضروری مملکت است همه هم باید انشاء الله موافقت کنیم که این قسمت را عملی کنیم یعنی مجلس شورای ملی و اکثریت مجلس حاکم بر تمام قضایا باشد و آنوقت طبیعی است مداخله که میشود میخواهند اسیر لشکر باشد میخواهد حاکم باشد میخواهد کس دیگر از مأمورین باشد تمام این مداخلات یک مداخلاتی است که آقای مدرس و دیگران و تمام افراد مملکت باید دست بدست هم بدهند و سعی کنند که این مداخلات بکلی از بین برود و یا هر چه ممکن است روز بروز ازس کاسته بشود و در حقیقت این مملکت یک مملکت قانونی بشود که بشود درش زندگی کرد. اختصاص هم ندارد به فلان امیرلشکر اگر فلان امیرلشکر فلان کار را کرده بسیار بد کرده است یک کار برخلاف قانونی کرده و بالطبع باید همه سعی کنیم که این مداخلات تکرار نشود پس در قسمت کلیات مخالفتی بین نظر ایشان و ما نیست صحبت در سر تطبیق کلی است با این مورد معین بنده میخواهم ببینم این عقیده قطعی که آقای مدرس اظهار فرمودند که اگر جان محمدخان در آنجا نبودند تا چندین سال دیگر شاهزاده ایرج میرزا ممکن نبود از خراسان انتخاب بشود از کجا برایشان پیدا شده؟ بنده گرچه خیلی کم شنیده‌ام از آقای مدرس که بفرمایند من ممکن است اشتباه کنم ولی آیا ممکن نیست این یکی از همان اشتباهات میشد زیرا همان رئیس‌التجار که سیفرمودند در آنجا دارای زمینه است همان رئیس‌التجار که آنجا دارای ملک و علاقه و سابقه است همان رئیس‌التجار یکی از کاندیداهاش همین شاهزاده ایرج میرزا است بنده تصور نمیکنم وقتی که یک نفر اینجا حاضر است و با نفوذیکه برای او تصدیق میکنید یک نفر را در انتخابات با خود گرفته است و خواسته است با او انتخاب شود و خودش اینجا تصدیق میکند. آنوقت آقا بفرمایند در مقابل این اطلاع در مقابل این یقین و در مقابل این صحبت بعدم شخص خودشان که بنده بیخنده نمی‌دانم چگونه پیدا شده اینجا این اظهار را بفرمایند در این صورت آن قسمتی که راجع به مداخله نظامیها فرمودند معلوم نیست از کجا است از طرف دیگر معلوم است در صورتیکه یکی از اشخاص مؤثر و با نفوذ محل که در اینجا حاضر است در انتخابات مؤتلف و همراه ایشان بوده است یعنی شاهزاده ایرج میرزا با او بوده است (بنده از نقطه نظر استدلال خودتان عرض میکنم) قطعاً ده بانزده نفر مایل بوده‌اند او را انتخاب کنند در صورتیکه بنده نمی‌توانم باین صراحت این را عرض کنم که اگر یکی دو هزار نفر دیگر هم با پس گردنی اطاعت کنند چون ده بانزده نفر رأی داده‌اند آن انتخاب صحیح است ولی چون خود آقا فرمودند بنده هم عرض کردم با اینمقدمات بنده تصور میکنم که آقایان نمایندگان از روی انصاف وقتی مطالعه کنند تصدیق خواهند کرد که انتخاب ایرج میرزا یک انتخابی است مثل سایر انتخابات.

مدرس - صحیح است .
 داور - الان هم صحیح است میفرمائید. البته ممکن است یک اعتراضاتی میشد یک اشکالات کوچکی باشد که در آنجاها تولید شده باشد و اشخاصی که در انتخابات عقب مانده اند یک حرفهایی بزنند چون میخواهم برسم بان قسمت دیگری که آقا فرمودند که باید راپرت را خیلی مفصل بنویسند . خوب با این نظر هم باید دوسیه را بیاورند اینجا بخوانند یک کلمه دو کلمه حرف که فایده ندارد . دوسیه انتخابات را اگر رجوع بیک شعبه میکنند برای این است که یک عده بنشینند و نگاه کنند و آن اعتراضاتی که یک سرو صورتی دارد آن اعتراضات را بیاورند بمجلس که وقت مجلس را تلف نکنند. بنده تصور میکنم چون آقا غیر از این اعتراضاتی که فرمودند اعتراض دیگری نداشتند و بنده هم جواب عرض کردم باید قضیه را واگذار کرد برای اکثریت مجلس .
 مدرس - توضیح دارم .
 رئیس - بفرمائید .

مدرس - از پیشنهاد پریوز بنده باید آقایان بفهمند که بنده میل بمبارزه مجلس ندارم میخواستم این حرفها در کمیسیون تحقیق زده شود آقایان شروع بمبارزه کردید بنده هم تا آخر مجلس که دو سال باشد برای مبارزه حاضرم بلی بنده عقیده ام این است که اگر وکیلی باشد که پانزده موکل داشته بلی وکیل ملت است و اما شاهزاده را فرمودند خوب آدمی است دو سال هم هست معاون حکومت بوده است ولی این در صورتی است که دیگری بیست و پنج هزار رأی نداشته باشد . مقدم برایشان کسی است که بیست و پنج هزار رأی دارد ایشان اگر هزار رأی محلی داشته باشند فایده ندارد آنجا که بنده عرض کردم ده پانزده رأی جایی است که بالاتر نباشد دانش در دوسیه بخوانید بیست و پنج هزار رأی دارد و اهل ولایت است . باقی مطلب همانی است که عرض کردم علت تا به انتخاب ایشان مربوط ببردن ایشان به جان محمدخان است و بنده دیگر عرض ندارم آقایان میخواهند رأی بدهند .

رئیس - آقای مهدوی . (اجازه)
 بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است .
 رئیس - رأی گرفته میشود بنماینده آقای ملک ایرج میرزا از مشهد . (آقایان موافقین قیام فرمایند)

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد . خبر شعبه چهارم راجع بنماینده آقای نوبخت مطرح شده بود بواسطه مخالفت آقای مدرس موکول ببعد شد حالا مطرح است . آقای مدرس . (اجازه)
 مدرس - الکلام هو الکلام . آقای نوبخت از بهبهان انتخاب شده اند. حکومت نظامی . انتخاب کننده هم نظامی . شاید شاهزاده ایرج میرزا را آقایان میفرمودند سالها آنجا حاکم بوده است لکن ایشان فقط بمعرفی نظامی و حکومت نظامی انتخاب شده اند. هنوز هم حاکم بهبهان نظامی است . نظامی یعنی چه ؟ اشتباه نشود . نظامی است معنایش این نیست که من نظامی هستم معنی نظامی این است که کارهای ولایتی را تماشای را نظامی

بکنند هیچ اجتماعی بدون اجازه نشود هیچکس بدون اجازه نرود و نباید این نظامی است لهذا بنده عقیده ام برای این است و مذاکرات هم مکرر با مبادی عالییه کردیم و گفتند نمی شود بهبهان را از حکومت نظامی خارج کرد و از آنوقت تا بحال نظامی است، هنوز هم نظامی است و آقای نوبخت هم با سر نظامیها انتخاب شده اند آقایان هم میخواهند رأی بدهند .

افشار مخبر شعبه - عرض کنم قبل از آنکه شروع بانتخابات در کلیه مملکت بشود تمام آقایان تصدیق میفرمایند از طرف رئیس الوزراء وقت در تمام مملکت اعلان شد و بموجب آن اعلان الغاء حکومت نظامی در کلیه نقاطی که حکومت نظامی بود شد . ثانیاً آقای مدرس فرمودند در آنجا حکومت نظامی بوده است و حالا هم هست بنده عرض میکنم این صورت مجلس است که دونفر از اعضاء هیئت نظار که از مجتهدین مسلم محل بوده اند تصدیق میکنند که قبل از شروع انتخابات در محل الغاء حکومت نظامی شده است که یکی از آنها حاج آقا حسن مجتهد طباطبائی و دیگری آقا سید محمد حسن مجتهد حسینی الحسینی است - حکومت نظامی بطوریکه در ماده اول صورت مجلس انتخابات ذکر شده است در آنجا بکلی ملغی بوده و بخصوص در آنجا قید شده که حکومت نظامی نبوده حاکم نظامی بوده حکومت نظامی غیر از حاکم نظامی است ممکن است یک نفر غیر نظامی حاکم نظامی باشد ممکن است یک نفر نظامی حکومت غیر نظامی را داشته باشد بموجب این صورت مجلس که عرض کردم حکومت نظامی در آنجا نبوده است و دونفر از مجتهدین مسلم محل که عضویت انجمن نظار آنجا را داشته اند تصدیق میکنند و در اول صورت مجلس هم این مسئله قید شده که الغاء حکومت نظامی در آنجا شده است اگر غیر از این اعتراض داشته باشند بنده حاضرم جواب بدهم ولی این اعتراض آقا وارد نیست .

رئیس - رأی گرفته میشود بنماینده آقای نوبخت از بهبهان و توابع . آقایان موافقین قیام فرمایند .

(عده کثیری قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد . آقایان موافق هستند چند دقیقه تنفس داده شود ؟

بعضی از نمایندگان - صحیح است .
 (در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت بریاست آقای طباطبائی دیبا نائیب رئیس مجدداً تشکیل گردید)
 نایب رئیس - خبر شعبه اول راجع بنماینده آقای تدین از قائلات مطرح است .

(خبر سربور را آقای فاطمی بمضمون ذیل قرائت نمودند)
 انجمن نظارت انتخابات قائلات در تاریخ ۱۲ اسفند تشکیل و بعد از اجرای مراسم مقدماتی و تعیین امنای معتمد برای شعب فرعی مقرر میدارند که از تاریخ اول فروردین الی ۲۰ روز بتفاوت هر محل و باقتضای جغرافیائی اقدام بتوزیع تعرفه و اخذ رأی نمایند در خود شهر نیز از اول فروردین الی ۱۲ روز بتوزیع تعرفه و اخذ رأی اقدام کرده اند و در نتیجه ۹۲۱۰ ورقه رأی اخذ شده که از

این مقدار ۹۲۰ ورقه مربوط به شهر و بقیه مربوط به پنج حوزه فرعی است بعد از استخراج آراء آقای آقا سید محمد تدین با اکثریت ۶۶۱ رأی حائز اکثریت میشوند انجمن یک هفته علی الاصول برای وصول اعتراضات جلوس و هیچگونه شکایتی نمیرسد در ایام قانونی هم بهیچوجه شکایتی واصل نگردد . لهذا شعبه اول صحت نمایندگی آقای تدین را تصدیق و بعرض میرساند .

نایب رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه با خبر شعبه اول موافقت قیام فرمایند .

(آقایان نمایندگان قریب باتفاق قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد . خبر شعبه پنجم راجع بنماینده آقای افسر از سبزوار قرائت میشود .

(آقای عراقی خبر فوق را بشرح ذیل قرائت نمودند)

شعبه پنجم بدوسیه انتخابات سبزوار رسیدگی نموده در تاریخ ۱۱ اسفندماه حکومت سبزوار انجمن نظار را تشکیل در ۲۲ اسفندماه اعلان انتخابات منتشر کلیه تعرفه که توزیع و اخذ رأی شده است بالغ بر (۲۲۷۶۱) ورقه و در نتیجه قرائت آراء آقای محمد هاشم میرزا افسر با اکثریت ۱۹۳۵۱ رأی بنماینده دوره ششم تقنینیه منتخب چون هیچگونه شکایت قانونی بانجمن نظار داده نشده شعبه نمایندگی آقای محمد هاشم میرزا افسر را تصدیق و خبر آن تقدیم مجلس میشود .

نایب رئیس - رأی میگیریم بنماینده آقای افسر از سبزوار . آقایانیکه موافقت قیام فرمایند .

(عده کثیری برخاستند)

نایب رئیس - تصویب شد . خبر شعبه پنجم راجع بنماینده آقای میرزا حسن آقازاده از سبزوار مطرح است

(مجدداً آقای عراقی بشرح آتی قرائت نمودند)

شعبه پنجم بدوسیه انتخابات سبزوار رسیدگی نموده در تاریخ ۱۱ اسفندماه حکومت سبزوار انجمن نظار را تشکیل در ۲۲ اسفندماه اعلان انتخابات منتشر کلیه تعرفه که توزیع شده ۲۲۷۶۱ ورقه و از همین قرار هم اخذ رأی شده در نتیجه قرائت آراء آقای آقاسیرزا حسن آقازاده سزواری با اکثریت ۱۹۹۴۳ رأی بنماینده دوره ششم تقنینیه منتخب چون هیچگونه شکایت قانونی بانجمن نظار داده نشده بود شعبه نمایندگی آقای آقاسیرزا حسن آقازاده سزواری را باتفاق حاضرین در شعبه تصویب و خبر آن تقدیم مجلس مقدس میشود .
 نایب رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه نماینده آقای آقاسیرزا حسن آقازاده از سبزوار تصویب مینمایند قیام فرمایند .

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد در جلسه سابق نسبت به اعتبار نامه شاهزاده غلامحسین میرزا مسعود مخالفت شده آقای مدرس . (اجازه)

مدرس - دوسیه انتخابات نجف آباد و اشکالاتش البته به نظر آقایان اعضاء شعبه رسیده بنده همین قسم که عرض کردم نسبت به باقی حوزه ها و اشکالات آنجاها حرفی نمیزنم شعبه دیده است خوب یا بد مسؤول او است فقط نسبت به یک نقطه انتخابیه اش

که فریدن باشد بنده از روی علم و اطلاعی که دارم و تلگرافات و شکایاتی که اهالی در این مدت میداد حکومت نظامی آنجا کرده اند و ما هم به مبادی عالییه رجوع کردیم که حکومت نظامی را از آنجا تغییر دهند و حال آنکه اصفهان در هیچ نقطه اش حکومت نظامی نبوده الا فریدن . چهار محلی را نمیدانم مبادی عالییه مکرر میفرمودند چون امر بعضی از ایالات کاملاً تضعیف شده است اگر حکومت نظامی را از آنجا برداریم بعضی اشکالات پیش میآید و در موقع انتخابات من مکرر گفتم و این عذر را آوردند و انتخابات هم به این نحو در نقطه فریدن سازی و جاری شد و بازم سردم شکایت کردند یعنی آنجا که نمیتوانستند شکایت کنند تا میآمدند خوانسار تلگراف میکردند و یا بالاخره می آمدند اینجا شکایت میکردند و شاید یک معدودیشان هم هنوز اینجا هستند تا چهل روز قبل از این که امیر لشکر آمد اینجا بنده به ایشان گفتم نه از نقطه نظر دیگر از نقطه نظر شکایتی که از انتخابات اهالی میکنند باید حکومت نظامی آن صفحه برداشته شود امیر لشکر جنوب گفتند که صلاح نیست در برداشتنش بواسطه اینکه امر ایالات آنجا هنوز تصفیه نشده لکن چون شما اصرار دارید و سردم دلالت کند من این سفر که میروم نظری میکنم و بر میدارم و همین سفریکه رفتند آنجا حکومت نظامی را از آنجا برداشتند بعد از انتخابات و الان هم حق میدهم به آنها زیرا بعد از برداشتن حکومت نظامی در آنجا دزدی شد لهذا بنده عقیده ام این است که همین نقطه بخصوص که فریدن باشد باید تجدید انتخاب کنند حالا آقایان میخواهند رأی بدهند مختارند .

نایب رئیس - آقای فاطمی (اجازه)

فاطمی - موضوعی را که آقای مدرس فرمودند همین طوری است که فرمودند حاکم فریدن تا چهل روز قبل حاکم نظامی بوده یعنی شخصش یک نفر سلطان محمد علی میرزا نامی بوده در موقعی که انتخابات نجف آباد که فریدن هم یکی از شعب آنجا است شروع می شود حکومت اصفهان از وزارت داخله کسب تکلیف می کند راجع به این که حاکم فریدن نظامی است که اسم او هم سلطان میرزا است . وزارت داخله جواب می دهد نمره ۲۷۴۱۱ در دهم اسفند ماه (۱۳۰۴) که مقررات قانون نظامی موقع انتخابات در محلهائی که حکومت نظامی است باید الغاء شود و حکومت بطور عادی باشد دیگر فرقی نمی کند که مباشر یک چنین حکومتی یک صاحب منصب یا یک مأمور کشوری باشد .

در فریدن هم بجز اینکه یک نفر صاحب منصب نظامی حکومت داشته هیچگونه مقررات حکومت نظامی در آنجا حکم فرما نبوده است . اولاً باید فهمید که مقررات حکومت نظامی چیست . مقررات حکومت نظامی را در شهر طهران . اصفهان . خراسان و این قبیل نقاط میتوان قدری تفاوت داد با حکومت های جای دیگر برای اینکه در اینجا عدلیه هست و کسی را بدون جهت نمی توان به مجلس برد ولی در سایر جاها اینطور نیست . در سر کر «سوق انتخابات» مقررات حکومت نظامی و این قسم چیزها برداشته می شود و اگر کسی را هم ببرند و سه شبانه روز او را توقیف کنند شاید مدعی العموم اعتراض کند ولی در فریدن هیچ نیست عدلیه نیست بلکه سایر ادارات هم در آنجا

نیست در آنجا فقط یک نایب‌الحکومه بود بدون حقوق که در نتیجه فشار و اصراری که ما پارسال به وزارت داخله کردیم از سه‌ماه آخر سال گذشته تا کنون شصت تومان حقوق برای او معین کرده‌اند و هیچ فرقی نمی‌کند شخصی که آنجا نشسته کلاهش نظامی باشد یا کشوری باشد. و در آن موقع که انتخابات در سلطنت شروع شده بود وزارت داخله تلگرافی به تمام نقاط کرد که هر جا مقررات حکومت نظامی بوده است باید ملغی شود و در آنجا هائی هم که مقررات حکومت نظامی بوده ملغی شده از این موضوع که می‌گذریم ممکن است به فرمایش آقای مدرس آرائی که در فریدن به شاهزاده غلامحسین میرزا داده شده از روی جبر و فشار بوده باشد ولی اگر ما مجموع آرائی که ایشان در فریدن داشته‌اند از مجموع آرائشان کسر کنیم باز هم شاهزاده غلامحسین، میرزا نسبت به سایرین اکثریت دارند حتی سه هزار رأی زیادتر دارند پس بنابراین انتخابات آنجا بعقیده بنده صحیح است و اگر بعقیده آقایان هم بگیریم که آراء فریدن معلول بوده اگر آن مقدار آراء را هم از ایشان کسر کنیم باز اکثریت دارند چنانچه سابقاً در مجلس هم این قضیه ساری و جاری بوده و به قول خود آقای مدرس که فرمودند که اگر کسی باشد که پانزده نفر منتخب داشته باشد من انتخاب او را صحیح می‌دانم این انتخاب صحیح می‌شود برای اینکه در آن حدود سلطنت دارند. رعیت شاهزاده غلامحسین میرزا با اینکه در آن حدود سلطنت دارند. رعیت دارند. علاقه دارند و اهمیت دارند این مقدار رأی ندارند در صورتی که خودمان بی‌دانییم کردند که نصف آراء حوزه نجف آباد از آنجا است مال ایشان و فاسیلانست بهر صورت بنظر بنده آراء ایشان طبیعی بود و اگر نقطه نظر حضرت آقای مدرس به آراء فریدن بخصوص هم باشد چنانچه عرض کردم اگر آراء آنجا را هم باز از ایشان کسر کنیم ایشان در درجه اول از اکثریت می‌شوند. پس بنابراین گمان نمی‌کنم اشکالی برای آقای مدرس باقی باشد.

(بعضی گفتند: مذاکرات کافیست)

نایب رئیس - رأی می‌گیریم. آقایانیکه موافقت با نمایندگی

شاهزاده غلامحسین، میرزا از نجف آباد قیام فرمایند.

(اکثر قیام نمودند)

نایب رئیس - خبر شعبه اول راجع به نمایندگی آقای

آشتیانی از طهران مطرح است.

(آقای فاطمی مخبر شعبه خبرم‌بور را بمضمون آتی قرائت نمودند)

(خبر شعبه اول راجع بنمایندگی آقای آشتیانی)

جریان انتخابات طهران از قراری است که در ذیل این

رأپرت بعرض نمایندگان محترم ملت می‌رسد.

اگر چه قبل از تاریخ صورت مجلسی که عجاله مدرک رأپرت شعبه است انجمن نظارت دیگری تشکیل میشود و بعد از چند روز بواسطه وجود حکومت نظامی منحل میشود ولی چون از موضوع بحث و احتیاج شعبه خارج است از آن قسمت صرف نظر میشود.

در تاریخ ۲۲ اسفند سی و شش نفر از طبقات شش‌گانه و معتمدین محل از طرف حکومت طهران برای تشکیل انجمن نظارت

مرکزی دعوت و اعضای اصلی و علی‌البدل را معین و بعد از تعیین هیئت عامله خود مشغول تهیه مقدمات شده و در ۲ اسفند اعلان میدهند که در شهر و شعب فرعی از ۱۸ فروردین تا چهارم اردی بهشت بتوزیع تعرفه و اخذ رأی اقدام نمایند و در این ضمن شعب فرعی شهر و حدود دهات حومه که جزو شهر است تعیین و باستحضار عامه می‌رسانند. از ۱۸ فروردین انتخابات طهران و توابع شروع میشود بغیر ازکن که بواسطه نداشتن نایب‌الحکومه از ۲ شروع میشود. از روز هفدهم الی غروب ۲۲ کایه انجمنهای شهر و بلوکات بتوزیع تعرفه و اخذ رأی مشغول بوده و از روز ۲۳ بواسطه متحدالمانی که از طرف انجمن مرکزی در روز دوشنبه ۲۲ بکلیه شعبات ابلاغ میشود کلیه انتخابات تعطیل و توقیف میشود علت این اقدام بطوریکه در صورت مجلس مشروحاً ذکر شده سوء جریان انتخابات بوده که براعضای انجمن مدلل گردیده و پدید آمدن راه‌حل برای صحت جریان. باین جهت از روز ۲۳ انجمن جلسات خود را منوالیاً تشکیل و بالاخره بعد از مذاکرات و مباحثات طولانی اینطور اتخاذ تصمیم نمایند که کلیه آراء مأخوذه در شهر را که تا روز ۲۲ گرفته‌اند در کیسه جداگانه ریخته و باطل نمایند ولی بملاحظه اینکه راه رسیدگی و قضاوت را برای مجلس شورای ملی که یگانه مرکز صلاحیت دار رسیدگی و قضاوت است باز گذارند از معدوم کردن آراء صرف نظر نمایند و مقرر می‌دارند که ده شعبه سجل احوال در شهر مستوح و اشخاصی که تا کنون موفق باخذ ورقه هویت نشده‌اند بدو ورقه هویت و بعد تعرفه بگیرند که همان ورقه بمنزله معرف واقع شده و از این راه تا درجه از دسائس جلوگیری شود و شروع بانخابات را بروز هفتم اردی بهشت مقرر می‌دارند یک تصمیم دیگری هم اتخاذ مینمایند که شعبات فرعی شهر از پنج شعبه بده شعبه تبدیل شود و بواسطه افزایش شعبه مدت توزیع تعرفه را بده روز محدود مینمایند بالحاصل هفتم اردی بهشت انتخابات طهران و توابع از نو شروع میشود. روز ۱ که بر طبق اعلان میباید خاتمه بدهند بواسطه تقاضای عده از اهالی سه روز دیگر تمدید میدهند و روز نوزدهم اردی بهشت انتخابات به پایان میرسد و از روز ۲۰ شروع بقرائت آراء میشود و در روز چهارشنبه اول تیرماه استخراج آراء شهر تمام میشود کلیه تعرفه توزیع شده ۱۰۰۴۰ ورقه است ولی چون بعضی از شعب فرعی برای تهیه رأپرت نهائی خود قدری فرصت لازم داشته‌اند نتیجه قطعی را موکول ببعد مینمایند در شعب فرعی بلوکات نیز بترتیبی که انجمن مقرر داشته بود انتخابات را پایان می‌رسانند مقدار تعرفه مصرف شده و آراء مأخوذه هر جا از قرار تفصیل ذیل است.

شمارات	تعارف توزیع شده	آراء مأخوذه
شمیرانات	۱۳۰۸	۱۳۰۸
لوسانات	۱۷۹۴	۱۷۹۴
کن و سولقان	۲۰۹۴	۲۰۸۸
ارتکه و شهرستانک		

در موقع جریان انتخابات حوزه‌های فرعی از اعضای انجمن مرکزی متناوباً برای سرکشی و نظارت بحوزه‌های مزبوره روانه

شده‌اند در تاریخ ۲ تیرماه انجمن مرکزی تشکیل و کلیه رأپرتها را تحت نظر قرارداد تکلیف آراء تردیدی را معین و دوازده نفر منتخب طهران را مشخص و بر طبق اعلان انتشار میدهند و از روز بعد یک هفته برای قبول اعتراضات حاضر و شکایات واصله را دریافت داشته‌اند و نظر باینکه قبلاً شکایاتی از طرز جریان انتخابات حومه بانجمن رسیده بود و در تاریخ هشتم تیرماه اعلانی از طرف انجمن میشود که هر کس هرگونه شکایتی که منضم باساس و مدرک باشد داشته باشد قبل از انقضای مدت قانونی بدفتر انجمن ابلاغ دارد از روز ۱۳ تیرماه شروع برسیدگی شکایات واصله میشود بطوریکه در صورت مجلس مندرج است و عین عبارت نقل میشود (اغلب شکایات بدون مدرک و مستند آنها شهرت و عقاید شخصی بود) اعتراض مهمی بانجمن نمیرسد جز سه فقره نوشته راجع بارتکه و کن که متضمن پاره توضیحات بوده و انجمن قابل توجه دانسته و با آقای شیخ محمدعلی مأموریت میدهند که رسیدگی نمایند و ایشان هم تحقیقات لازم بعمل آورده بانجمن رأپرت میدهند و بر طبق استنطاقی که ایشان نموده‌اند و ضمیمه صورت مجلس است معلوم میشود اظهارات معترضین مبنی بر تحریک محروم‌الکاله‌ها بوده و اساس نداشته و در صورتیکه نمایندگان محترم لازم بدانند عیناً در مجلس قرائت خواهد شد.

معهداً انجمن بعذر اینکه باتأکید که از طرف دولت در تسریع افتتاح مجلس میشد و اگر میخواستیم کاملاً رسیدگی کنیم قضیه ممکن بود بطول انجامد حکمیت قطعی آراء کن و ارتکه را بمجلس شورای ملی واگذار و برای نمایندگان طهران یک ورقه خطی که حکایت از داشتن اکثریت هریک مینماید صادر و بوسیله حکومت طهران به وزارت داخله معرفی مینماید.

شعبه اول کاملاً دوسیه را تحت مذاکره قرارداد و اعتراض معترضین را یک رأپرت و بطریقی که بعرض می‌رساند قضاوت مینماید اولاً - بدلایلی نسبت بپاره اقدامات انجمن نظار مرکزی اعتراضات قانونی وارد دانسته که از نقطه نظر عدم سابقه بطور کلی در این رأپرت تذکر میدهد و شرح جزئیات چون موجب اطفاب خواهد شد کوشش را مقتضی ندید چنانچه حکومت طهران هم در یک قسمت مورد ملامت است که چرا بتکلیف قانونی خرید عمل نکرده و انجمن نظارت را مکلف بقضاوت قطعی و صدور اعتبارنامه رسمی نکرده و امید می‌رود که همین تذکر کافی باشد که در آئینه این رویه غیر مرضیه تکرار حاصل نکند ثانیاً - راجع بسه فقره اعتراضی که انجمن حکمیت قطعی را بمجلس واگذار مینماید دو فقره آن که دارای چند مهر معقول و بلکه جای انگشت است و هیچگونه معرف و مدرک و اساسی ندارد و جهاً من الوجوه دارای هیچگونه اعتبار و اساسی نیست و خیلی سهولت میتوان از این قبیل نوشتجات بوسیله اسرار حکاکهای شهر تهیه نمود اما راجع بیک فقره اعتراضی که پنج نفر از اعضای انجمن در شکایت از انتخابات کن و سولقان و ارتکه نموده‌اند مضمون شکایت از اینقرار است که چون ماها در داخل انجمن که ترتیبات داخلی مشغول بودیم و از خارج سسوق نمیشدیم دیانتیمان اجازه نمیدهد که حسن جریان خارجیه انتخابات مزبوره را تصدیق نمائیم

لهذا نسبت بجریان داخلی تصدیق مینکنیم. گذشته از اینکه معلوم است این نوشته را حضرات بطور عادی ننوشتند این عبارت بهیچوجه نمیتواند دلیل خرابی انتخابات واقع گردد زیرا میگویند چون داخل بودیم و از خارج خبر نداشتیم فقط صحت قسمت داخلی را تصدیق مینکنیم و از مضمون این عبارت بهیچوجه فسادی ظاهر نیست علاوه بر سراتب معروضه نتیجه استنطاقی که آقای شیخ محمدعلی حسب الامر انجمن از شیخعلی اکبر مینماید از اینقرار است که یک روز آقا شیخ عابدین حماسی ماها را دعوت کرد اول بحجره و از آنجا بخانه مشارالیه رفتیم ابصری و لنکرانی هم آمدند و تقاضا کردند که بنویسید ما از خارج انجمن اطلاعی نداریم اول مضمون دیگری نوشته و در نتیجه مخالفت که نمودیم دوسر تبه تجدید و در مرحله سوم نوشته شد بعد لنکرانی خواست نوشته را بگیرد و گفت که میدهم به آقای مدرس تا بعد از سؤال انجمن مرکزی از انجمن کن عبدالله خان که یکی از اعضاء کنندگان این ورقه است گفت، ما به احدی اطمینان نداریم جز آقای شیخ جعفر عضو انجمن و چون اطمینان نداشته که کاغذ از خانه خارج شود همانجا پاره کردند و معلوم میشود خورده ریز آنرا جمع کرده صحافی نموده‌اند با دقتی هم که بعمل آمد و الان هم ورقه موجود است معلوم میشود واقعیت داشته و حتی طوری ریز کرده‌اند و بعد صحافی شده که پاره قسمتهای آن از بین رفته است با سراتبی که بعرض رسید و تحقیقات لازمه که از حکومت طهران و رئیس انتخابات وزارت داخله بعمل آمد شعبه اول جریان انتخابات طهران و توابع را از هر جهت صحیح دانسته و چون آقای آقا میرزا هاشم آشتیانی با ۷۰۸ رأی دارای اکثریت شده‌اند باتفاق آراء از اعضای حاضر شعبه نمایندگی ایشان را برای دوره ششم تقنینیه از طهران تصدیق مینماید.

نایب رئیس - رأی می‌گیریم....

آقا سید یعقوب - بنده مخالفم.

نایب رئیس - میماند برای بعد. خبر شعبه سه راجع باننتخاب

آقای فرمند از همدان مطرح است. آقای شیروانی.

(احضار برای قرائت رأپرت)

(رأپرت فوق را آقای شیروانی بنحو آتی قرائت نمودند)

(خبر شعبه ۳ راجع بنمایندگی آقای فرمند)

وضعیت دوسیه انتخابات همدان و عقیده شعبه سوم بنحوی

است که ذیلاً بعرض مجلس شورای ملی می‌رسد:

در پنجم اسفند ماه ۱۳۰۴ حکومت سی و شش نفر از وجوه طبقات ششگانه و معتمدین محل را دعوت و انجمن نظارت را تشکیل و اعضاء علی‌البدل را نیز انتخاب مینماید. در تاریخ ۱۷ اسفند اعلان انتخابات منتشر و از دوم فروردین لغایت ۱۲ در انجمن مرکزی و انجمنهای فرعی بدادن تعرفه و اخذ آراء مشغول میشوند. مصادف با ایام اخیر توزیع تعرفه شکایات و اعتراضات شروع و مخابراتی بمرکز مینمایند و این شکایات تا روز آخر یکماهی که برای قبول اعتراضات تعیین شده علی‌التوالی مداومت داشته و در مقابل تلگرافات و سکا تیب رضایت‌آمیز نیز رسیده‌است چیزیکه توجه بیشتر شعبه را بخود جلب و در جلسات عدیده مورد

رسیدگی و تبادل نظر واقع گردید مسئله استعفای پنج نفر از اعضای اصلی انجمن نظارت است که در صورت مجلس ذکر مینماید هر یک بعلت کسالت یا قصد مسافرت مستعفی شده‌اند ولی اوراق استعفاء آنها که پس از خاتمه انتخابات در نتیجه سؤالات دیگران صادر و در ضمن اعتراضات بمجلس ارسال شده حاکی از این است که بر اثر تهدید و تطمیع و انحراف جریان انتخابات از مجرای قانونی مجبور باستعفاء شده‌اند ترتیب استعفاء اعضاء مزبور و اوراق متضادی که با اعضاء آنها مخصوصاً تقی ایرانی (وکیل الرعایا) در دوسیه ضبط مجلس میرسد - در ۲۹ و ۳۰ اسفند آقای آقا سید محمد طباطبائی مستعفی و بجای ایشان آقا مشهدی علی آقا نویری تعیین شده در دوم فروردین آقای حاج آقا حسین رضوی قاضی رئیس انجمن استعفاء داده و بجای ایشان آقای حاج ناصر الممالک تعیین شده است در سوم فروردین آقای آقا سید علی رضوی استعفاء داده و آقای آقا سید حسین بجای ایشان تعیین شده است - در هفتم فروردین آقای حاجی محسن استعفاء داده و بجای او آقای حاج رضاقلی تعیین شده است - در اول اردی بهشت آقا شیخ تقی ایرانی وکیل الرعایا استعفاء داده و آقای غلامحسین خان قراقرزلی بجای ایشان تعیین شده‌اند . اولاً در صورت مجلس قید شده است که این پنج نفر اعضاء اصلی بعلت مسافرت و کسالت کتباً مستعفی شده‌اند و شعبه معتقد است که اظهارات و نوشته‌های آنها بعد از استعفاء قانوناً منشاء اثر نخواهد بود ثانیاً ترتیب استعفاء آنها که هر یک در تاریخ معینی مستعفی شده پس از استعفاء بطرفداری یک پارتی مخصوص نوشتجات متضادی اعضاء نموده‌اند عدم بیطرفی آنها را ثابت میسازد و مخصوصاً تقی ایرانی (وکیل الرعایا) قبل از شروع انتخابات از طرف تجار کتباً تقاضا میکنند که یک نفر از نمایندگان را بهیئت تجار اختصاص دهند والا شرکت در انتخابات نخواهد کرد سپس عضویت انجمن را قبول و تا آخرین ساعت جریان انتخابات در انجمن حضور داشته و در موقع اعضاء اعتبارنامه مستعفی شده است و مدتی بعد از این استعفا نوشته بدست مخالفین میدهد.

از بعد و تشکیل شعبه سوم تا ساعت آخر یکماهه اعتراضات متوالیاً شکایاتی مبنی بر تهدید و تطمیع در انتخابات همدان مرمیور بمهر یک اشخاص مجهول واصل و در مقابل رضایاتی هم رسیده که هیچیک مدرک قضاوت شعبه نمیتواند واقع شود فقط نکته قابل توجهی که شعبه لازم دانست مورد مطالعه قرار دهد نوشتجاتی است که از اعضاء علی‌البدل انجمن که بقرعه تعیین شده‌اند مبنی بر تهدید و تطمیع بدست آقای حاج میرزا عبدالرهاب داده شده و ایشان هم بشعبه ارسال داشته‌اند. در این اسناد مخصوصاً ذکر شده است که چون رئیس الوزراء جدید تلگراف نموده‌اند که مردم شکایات خودشان را بمجلس ارسال دارند ما نیز امیدوار شده تصدیق تهدید و تطمیع را مینمائیم.

در همین حال نوشته‌ای با اعضاء شش نفر از همین اعضاء انجمن بتوسط آقای ضیاءالملک بشعبه رسیده که تصدیق صحت جریان انتخابات را مینمایند و شعبه اینطور تصمیم گرفت که اسفار

و امضاهاى اعضاء انجمن را تطبیق و نظریات و عقاید خود را اظهار دارد نتیجه تطبیق باسفار بقرار ذیل است.

آقایانیکه صورت مجلس و اعتبارنامه را اعضاء کرده‌اند - حاج آقا حسین رئیس - حسین نایب رئیس - علی نویری - علی رضوی حسین الموسوی مساعد - میرآقا - حاج احمد اصفهانی - علی اکبر مساعد.

اشخاصیکه نوشتجاتی مبنی بر تهدید و تطمیع بدست آقای حاج میرزا عبدالرهاب داده‌اند: حاج آقا جعفر رئیس - حاجی احمد اصفهانی علی اکبر مساعد.

اشخاصی که یک ورقه مبنی بر صحت جریان انتخابات اعضاء و بدست آقای ضیاءالملک داده و فعلاً در دوسیه ضبط است حاج آقا جعفر - حسین نایب رئیس - علی نویری - علی رضوی مساعد - حسین الموسوی. از تطبیق اسفار نتیجه ذیل بدست میآید: حاجی آقا جعفر نوشتجات طرفین را اعضاء کرده - آقا علی اکبر هم اعتبارنامه و صورت مجلس را اعضاء و نوشته با مهر متفاوت نیز بدست آقای حاجی میرزا عبدالرهاب داده‌است - حاجی احمد اصفهانی نوشته مبنی بر بطلان انتخابات فقط بدست آقای حاج میرزا عبدالرهاب داده و تنها کسی است که نوشته متضادی بدست طرف نداده است. با اعلان نظر بجمع جریانات انتخابات همدان و با اینکه اعضاء علی‌البدل با میل و رغبت تا خاتمه انتخابات عضویت را قبول نموده‌اند و تطبیق اسفار و اعضاء متضادی که دونفر آنها بدست طرفین داده‌اند و با اینکه شش نفر اعضاء که اکثریت انجمن را تشکیل میدهند در ضمن صورت مجلس و در ضمن اعتبارنامه و در ضمن ورقه که بدست آقای ضیاءالملک داده‌اند صحت جریان انتخابات را تصدیق نموده‌اند از این حیث نمیتوان اشکالی بردوسیه همدان وارد آورد.

خلاصه آنکه تمام سنگینی شکایات و اسناد دوسیه همدان بر روی تهدید و تطمیع است ولی مدارک متقنی که این ادعا را ثابت نماید در دوسیه وجود ندارد - بعلاوه جناب آقای حاجی میرزا عبدالرهاب هم که در شعبه دعوت و راجع بهمین مسئله سؤالی از ایشان شد نتوانستند مدارکی در این خصوص ارائه دهند فقط شعبه تصدیق مینماید که انتخابات همدان در طی یک سلسله مبارزات سیاسی بین دو دسته از متنفذین درجه اول جریان داشته و بالاخره بفتح یک دسته خاتمه یافته است.

بنابراین شعبه سوم صحت نمایندگی آقای فرماند (ضیاءالملک سابق) را که با اکثریت ۲۴۵۷۸ رأی از ۲۶۳۸۴ رأی انتخاب شده‌اند تصدیق مینماید.

نایب رئیس - رأی میگیریم آقایانی که نمایندگی آقای فرماند را از همدان تصویب میکنند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد. مخبر شعبه سوم راجع بنمایندگی آقای فرماند از همدان مطرح است.

(ایضاً آقای شیروانی راپرت مسطور را بشرح آتی قرائت نمودند) راجع بنمایندگی آقای فرماند (مخبر حضور) شعبه سوم

هیئت رئیس. آقای فاطمی. (اجازه)

فاطمی - چون فرمودند عده اعتبارنامه‌ها بعد نصاب رسیده و در جلسه آتی هم باید انتخابات هیئت رئیس بعمل بیاید و البته در این مسئله هم لازم است بین آقایان نمایندگان یک تبادل فکری بشود و برای آقایان تا فردا این مسئله میسر نیست این است که از آقایان استدعا میکنم که موافقت بفرمایند جلسه آتی بروزه شنبه بیفتد.

نایب رئیس - پس رأی میگیریم. آقایانیکه موافقت با اینکه جلسه آتی روز سه شنبه باشد قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد. جلسه بعد سه شنبه. دستور هم انتخاب هیئت رئیس.

(مجلس نیمساعت قبل از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - سید محمد تدین

منشی سید ابراهیم ضیاء، منشی امیر تیمور کلالی

با عطف توجه بنکات سندرجه در خبر نمره ۱۱ راجع بانخابات همدان در صحت نمایندگی آقای فرماند (مخبر حضور سابق) که با اکثریت (۲۴۳۳۷) رأی از (۲۶۳۸۴) رأی انتخاب شده‌اند رأی داده شکایات و اعتراضات واصله را وارد نمیداند.

نایب رئیس - رأی میگیریم. آقای مدرس. (اجازه) مدرس - مخالفم.

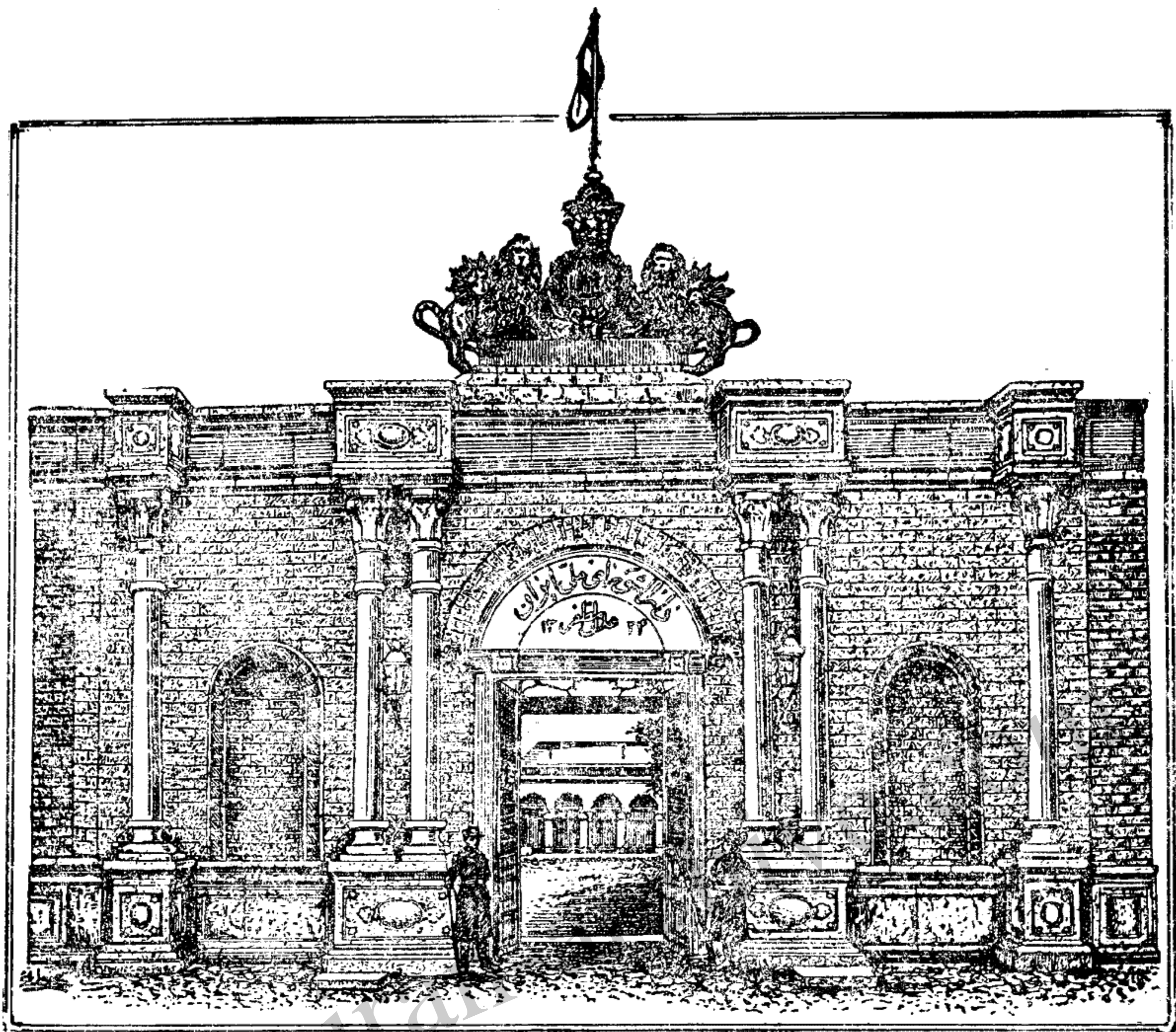
نایب رئیس - مینماید برای بعد. چون در دستور مطلبی نیست جلسه ختم میشود.

اریاب کیخسرو - اجازه میفرمائید؟

نایب رئیس - بفرمائید.

اریاب کیخسرو - راجع باعتبارنامه خود آقای تدین میخواستیم تذکر بدهم که چرا خوانده نشد.

نایب رئیس - چرا تصویب هم شد. برای اطلاع خاطر آقایان عرض میکنم که اعتبارنامه‌هایی که تصویب شده بعد نصاب رسیده جلسه بعد باید دستور انتخاب هیئت رئیس باشد بنابراین جلسه آتی فردا چهار ساعت قبل از ظهر دستور هم انتخاب

مذاکرات مجلس

دوره ششم تقنینیه

صورت مشروح مجلس مورخه سه شنبه بیست و پنجم مرداد ۱۳۰۵ مطابق هشتم صفر ۱۳۴۵

جلسه ۵

غائبین بدون اجازه - آقایان: اسکندر خان مقدم - میرزا
ابراهیم خان قوام - شریعت زاده - آقازاده سبزواری - حاج میرزا
حبیب اله امین - محمدولی خان اسدی - محمد هاشم میرزا افسر -

مجلس دو ساعت و سه ربع قبل از ظهر به ریاست آقای
طباطبائی دیبا نایب رئیس تشکیل و صورت مجلس روز شنبه
بیست و دوم مردادماه قرائت و تصویب شد.

میرممتاز.

دیرآمدگان بدون اجازه — آقایان: میرزا حسینخان موقر —
میرزا نصرت‌اله بیات.

بطوریکه قبلاً در دستور معین شده بود انتخاب هیئت‌رئیس
شروع و بدو برای استخراج آراء آقایان: شیخ‌علی‌دشتی — آقا حسین
آقایان — و مرتضی قلیخان بیات به حکم قرعه تعیین پس از آن
برای انتخاب رئیس اخذ و استخراج آراء به عمل آمده آقای تدین
به اکثریت ۵۵ رأی از ۷۸ نفر نمایندگان حاضر به ریاست مجلس
شورای ملی انتخاب گردیدند.

در این وقت جلسه برای تنفس تعطیل و به فاصله یکساعت
و نیم مجدداً به ریاست آقای تدین تشکیل و پیشنهادی از طرف
آقایان طاهری — داور — حاج آقا رضا رفیع و جمعی از آقایان
نمایندگان قرائت شد مشعر به اینکه انتخاب بقیه اعضا هیئت‌رئیس
به جلسه بعد موکول و بقیه اعتبار نامه‌ها مطرح شود و نسبت
به این پیشنهاد اخذ رأی شده تصویب گردید.

خبر شعبه دوم راجع به نمایندگی آقای میرزا عبدالله‌خان
وثوق از درج و توابع قرائت و در آن خصوص رأی گرفته تصویب شد.
خبر شعبه سوم راجع به نمایندگی آقای فرهمند از همدان
مطرح و آقای مدرس شرحی مشعر به مخالفت با جریان انتخابات
تقریر و اظهار مینمودند علت نمایندگی ایشان از همدان نفوذ و توه
نظامیان محلی بوده است. آقای شیروانی مخبر شعبه اظهار نمودند
جریان انتخابات همدان را مجلس شورای ملی در ضمن تصویب
راپورت نمایندگی دیگر همدان تصدیق نموده و نظامیان نیز در
انتخابات دخالتی نداشته و علت انتخاب ایشان فقط معروفیت و

زحمات خود ایشان بوده است.

آقای بهار پیشنهاد نمودند کمیسیون خاصی برای تحقیقات
نمایندگی آقای فرهمند از همدان تشکیل شود تا نمایندگان پس از
براجعه بدوسیه رأی بدهند.

نسبت به این پیشنهاد مذاکره و اخذ رأی به عمل آمده رد و
به نمایندگی آقای فرهمند رأی گرفته تصویب شد.

راپورت شعبه اول راجع به نمایندگی آقای آشتیانی از طهران
مطرح و آقای آقا سید یعقوب شرحی مشعر به مخالفت با عملیات
انجمن نظار اخیر تقریر و اظهار مینمودند انحلال انجمن اولی و
تشکیل انجمن ثانی در تحت این عنوان که در حین تشکیل انجمن
حکومت نظامی وجود داشته برخلاف قانون بوده و پس از صدور
فرمان انتخابات حکومت نظامی در تمام نقاط لغو گردیده است.

آقای داور شرحی مشعر به موافقت تقریر و نسبت به نمایندگی
آقای آشتیانی رأی گرفته تصویب گردید. ایضاً چهار فقره خبر از
شعبه اول راجع به نمایندگی آقایان: مدرس — فیروزآبادی — میرزا
نصرت‌الله بیات و آقای میرزا حسینخان پیرنیا از طهران قرائت و چون
مخالفتی نبود نسبت به هر یک جداگانه اخذ رأی شده تصویب
گردید.

جلسه آتیه روز پنجشنبه بیست و هفتم مردادماه چهار ساعت
قبل از ظهر و دستور آن انتخاب بقیه اعضا هیئت رئیس مقرر و
مجلس سه ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد.

صورت مجلس در جلسه ششم ۲۷ مردادماه تصویب شد.

رئیس مجلس شورای ملی — سید محمد تدین
منشی سید ابراهیم ضیاء، منشی امیر تیمور کلالی

صورت مجلس یوم سه شنبه ۲۵ مردادماه ۱۳۰۵ مطابق هشتم صفر ۱۳۴۵

مهره تقنینیه ۷۸. اوراق رأی ۷۸.

آقای تدین ۵۵ رأی. آقایان: میرزا حسینخان پیرنیا ۲ رأی.
ورقه سفید علامت امتناع ۳.

نایب رئیس — عددهم حضار ۷۸ نفر است آقای تدین به اکثریت
۴۵ رأی ...

جمعی از نمایندگان — پنجاه و پنج رأی است.

نایب رئیس — آقای تدین به اکثریت ۵۵ رأی به ریاست
مجلس شورای ملی انتخاب شدند شروع میشود به انتخاب یک نفر
نایب رئیس ...

جمعی از نمایندگان — تنفس.

نایب رئیس — چند دقیقه تنفس میشود.

(در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از یکساعت و
نیم مجدداً به ریاست آقای تدین تشکیل گردید)

رئیس — پیشنهادهای راجع به دستور رسیده است قرائت
میشود.

(به شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد سینامییم انتخاب هیئت رئیس به جلسه بعد موکول

و اعتبارنامه‌ها مطرح شود. طاهری — ملک ایرج — محمد ابراهیم —
اهری — آقای حاج علی اکبر.

رئیس — داور و رفعت هم همین پیشنهاد را کرده‌اند. مخالفی
ندارد؟ (گفته شد، خیر)

رئیس — رأی گرفته میشود به این پیشنهاد. آقایانیکه
تصویب میکنند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس — تصویب شد خبر شعبه دوم راجع به نمایندگی
آقا سید زیدالله‌خان وثوق از درج و توابع مطرح است.

(آقای آقا ضیاء احضار و خبر فوق را به شرح ذیل قرائت نمودند)
انتخاب حوزه درج در تاریخ ۱۱ اسفندماه ۱۳۰۴ شروع

حکومت مجلس به موجب ماده ۱۴ قانون انتخابات از طبقات
شش گانه و معتمدین محل دعوت اعضا اصلی و علی‌البدل انجمن
نظارت انتخابات درج انتخاب و بلافاصله هیئت رئیس انتخاب
شده است بعد از ترتیب حوزه‌های فرعیه اعلان انتخابات منتشر
مجموع آراء مأخوذه (۱۰۸۸۹) و در نتیجه قرائت و استخراج آراء
با رعایت مراتب قانونی آقای سید زیدالله‌خان وثوق (معتمد السلطنه
سابق) به اکثریت (۸۲۷۱) رأی به نمایندگی دوره ششم تقنینیه
انتخاب گردیده‌اند.

شعبه دوم بعد از رسیدگی به صورت مجلس و مدارک و جریان
اسر صحت انتخابات حوزه درج و نمایندگی آقای آقا سید زیدالله‌خان
وثوق (معتمد السلطنه) سابق را تصدیق و خبر آن را تقدیم مجلس
شورای ملی مینماید.

رئیس — رأی گرفته میشود به نمایندگی آقای آقا سید زید
عبدالله‌خان وثوق از درج و توابع آقایانیکه تصویب می‌کنند
قیام فرمایند

(اکثر برخاستند)

رئیس — تصویب شد. خبر شعبه سوم راجع به نمایندگی
آقای فرهمند از همدان مطرح است. آقای مدرس، (اجازه)

مدرس — جهل در بعضی مواقع نافع است و علم در بعضی
جاها مضر است. از جمله صد اقلش این انتخاب است در همدان
که انتخابات شروع شد یک نزاع طرفینی در آنجا در میان دستجات
محلی شروع شد اگرچه دوسیه این مسئله در شعبه ما نبود ولی آقایان
اعضا شعبه که دوسیه در آنجا بود خیلی خصوصیات را دیده‌اند و
من هم چون محل ابتلاء بوده‌ام کاغذ می‌آدم می‌آدم در این
خصوص اطلاعاتی پیدا کردم لکن آقایان اعضا شعبه دوسیه را
کاملاً ملاحظه کرده‌اند. بنده هم معلومات خودم را در این مدتی
که انتخابات در همدان جریان داشته اینطور فهمیدم که دوسیه
یک دسته آقای ضیاء الملک با رفقای خودشان و یک دسته آقای
حاج سید عبدالوهاب با رفقای خودشان شروع کردند و بالاخره
چون نظر مخالفتی با آقای حاج سید عبدالوهاب پیدا شد نتیجه این
شد که نظامیهای همدان یک کاندیدی درست کردند و آقای ضیاء
الملک با آنها ائتلاف نمودند و در نتیجه این ائتلاف آقای ضیاء الملک
و این مؤمن را که بنده نمی‌شناسم وکیل شدند. در انتخاب آقای

ضیاء الملک بنده مخالفتی نکردم برای اینکه اهل ولایت بودند
و البته بستگان دارند در دوره پیش هم وکیل بوده‌اند ولی با آن
یک نفر وکیل دیگر مخالفم. بواسطه اینکه کاندید نظامی‌ها
بودند و به قوه نظامی‌ها انتخاب شده‌اند لذا جداً با وکالت ایشان
مخالفم ولی راجع به جریان و سیر اسر و غیره البته آقایان اعضا
شعبه که دوسیه را مراجعه کرده‌اند منتقل شده‌اند. شیروانی، مخبر —
با اینکه نظر به ارادتی که خدمت آقا دارم میل نداشتم بنده مخبر
این شعبه باشم ولی حوادث اینطور پیش آورده است که بنده باید
در مقابل آقا دفاع کنم در اینجا تمجیدی از منافع جهل در یک
موقعی فرمودند مناسبش را فهمیدم به این دوسیه چیست؟ البته
خود آقا تصدیق می‌فرمایند که انتخابات در این مملکت در همه جا
تقریباً در دست اشخاص نافذ و قوی هر محل است قانونی هم در
مملکت ما هنوز وضع نشده که اینها محروم باشند و این متنفذین
در هر جایی ممکن است قوای خردشان را روی هم بریزند و در
مسئله انتخابات ائتلاف کنند و انتخابات راست پیش برود و در این جور
مواقع دیده شده که سر و صدائی هم بلند نشده است و شکایاتی هم
نبوده است نظیرش هم همین انتخابات همدان است که دوره گذشته
متنفذین همانجا با هم باختند هیچ شکایتی هم نرسید و بطوریکه
شنیدم فقط یک تلگرافی این وسطها که یکی دو نفر می‌خواستند
اظهار حیاتی بکنند، محایره نمودند. و دعوائی هم نشد ولی در این
دوره متأسفانه یا خوشبختانه (هر کدام حساب بفرمائید) ممکن نشد
یک عده مردم بیچاره هم در زحمت افتادند والا اگر اینها از اول
مثل ادوار پیش با هم ساخته بودند اختلاف نظری پیدا نمیشد و
این مسئله در اغلب نقاط هم هست که متنفذین نمی‌توانند با هم
بسازند و می‌خواهند از هم جا بيفتند این است که این اشکالات
فراهم میشود و اینجا هم اگر این آقایان با هم می‌ساختند (و
به عقیده بنده کار بدی هم نکرده بودند) این اشکالات پیدا نمی‌شد.
ایشان خواسته‌اند با هم طبقه‌های خودشان ائتلاف کرده باشند و
شاید خوششان نیامده است که با طبقات دیگری ائتلاف کرده
باشند و ایشان اگرچه یکی از افراد طبقه اشراف هستند ولی چون
باقیه آزادی‌خواهی دارند یکی از افراد دیگر را آورده‌اند و آراء
خردشان را به ایشان داده‌اند و ما معتقدیم که کار خیلی خوبی
کرده‌اند زیرا طبقات دیگر را هم نباید عصبانی کرده و بر علیه
خودشان برانگیزانند خواسته‌اند همه طبقات محل را راضی نگاه
داشته باشند و اما اینکه می‌فرمایند نظامی دخالت کرده است ممکن
بود این ایراد را به کاندید دیگر هم بفرمایند برای اینکه این ایراد
به جریانست و وقتی که فرمودند من جریان را اهمیت نمیدهم ولی
اگر نظامی دخالت کرده من اهمیت میدهم بنده در دوسیه حتی از
طرف شاکتی‌ها هم چیزی ندیدم که نظامی‌ها دخالت کرده باشند
نقط شکایت راجع به این بود که نفوذ آقای ضیاء الملک صرف یک
فقره کاندیدهای دیگر هم شده مثل اینکه آقای داور هم فرمودند
که در خراسان نفوذ یک عده از اشخاص متنفذ محلی صرف یک عده
اشخاص دیگر هم شده و این یک چیزی نیست که لطمه به جانی
وارد بیاورد. بنده وقتی به یک کسی عقیده داشته باشم و یک آرائی

هم داشته باشم و به او بدهم سکنه به جائی وارد نمی‌آورد به علاوه وقتی که دو سه نفر وکیل در یک جائی انتخاب میشوند و به نمایندگی یک عده مردم از آنها رأی داده میشود معلوم میشود که در جریان خدشه نبوده و فقط صلاحیت شخص باقی میماند و من تصور نمیکنم در صلاحیت آقای فرمند هم ایشان یا کس دیگری تردیدی داشته باشند زیرا ایشان یکی از اشخاص خوش سابقه و از اشخاصی هستند که اهالی محل را همیشه از خودشان راضی نگاه داشته‌اند و هشت سال متوالی در آنجا مأمور بودند و مردم را با خردشان همراه کردند در دوره گذشته هم قریب سه هزار رأی داشتند و در درجه سوم و چهارم واقع شدند و در این دوره یک عده همراهی کردند و سعی کردند و ایشان را وکیل نمودند و این ترتیب هم مخصوصاً به نظر خود آقای مدرس کار نامشروعی نیست با این حال تصور میکنم که اعتراض‌ها در اینجا مورد نداشته باشد.

بعضی از نمایندگان — مذاکرات کافی است.

رئیس — کافی است؟

جمعی از نمایندگان — بلی.

رئیس — پیشنهاد آقای بهار قرائت میشود.

(بشرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد میکنم کمیسیون خاص برای تحقیقات انتخاب آقای فرمند از همدان تشکیل شود که آقایان نمایندگان بعد در مراجعه بدوسیه رأی بدهند.

بهار — فرمایشاتی که آقای مدرس فرمودند خیلی کلی بود و البته ایشان وظیفه‌شان این است اصولی را که در نظر دارند همیشه روی کلیات آن صحبت کنند و مذاکراتی که مخیرمسترح فرمودند بعقیده بنده مناسبت با آن دوسیه که قرائت فرموده‌اند نداشت. بعقیده بنده مذاکرات مخیرمسترح مربوط با اصول مسائل بود و مقصود از این پیشنهادی که بنده کردم این بود که با آقایان نمایندگان مسترح خاطر نشان کنم که دوسیه انتخابات همدان هیچ شبیه بسایر دوسیه‌هایی که سابقاً خوانده‌اند و دیده‌اند و شنیده‌اند نیست. دوسیه‌ای است که سابقاً هم بنده از جزئیات آن اطلاع داشته‌ام و صبح هم مخصوصاً رفتم و آن را دیدم. دوسیه‌ایست که قریب هزار ورقه شکایات با اعضاء اشخاص معروف از علماء محل و اعضاء انجمن نظار اصلی و نظار علی‌البدل و از اشخاص معروف دهات و کدخداهای و رعایا و بالاخره از هیئت‌ها و اتحادیه‌های تجاری مبنی بر مداخله نظامیان و اعمال نفوذ برای انتخاب وکیل آنجا است بعقیده بنده مجلس مسترح شورای ملی هر چند هم مصری باشد و تصمیم گرفته باشد که اعتبارنامه‌ها زودتر بگذرد و معدنک برای حفظ آن ظاهری که بالاخره همیشه اجتماعی و هر انجمنی باید معتقد بان ظواهر باشد خوب است بکفایت اجازه بدهند که در مسائل مطالعه شود. بنده شخصاً با آقای فرمند ارادت دارم و ایشان را ده سال است می‌شناسم و خوب آدمی هستند ولی خوب بودن شخص دلیل نمیشود باینکه قضاوت‌ها ناقص شود بلی ایشان خیلی خوب هستند و خیلی هم صالح هستند ولی باید این اصل را از مملکت دور کرد و با لاف در این اصل بیشتر وقت کرد که یک صاحب‌منصب محلی یا یک صاحب منصب نظامی در

رضایت آمیزی هست که نه به این طرف قضیه اهمیت دادیم و نه به آن طرف قضیه — و اما در موضوع انجمن مطابق قانونی که ما دوره گذشته گذرانیم و هنوز سرکش خشک نشده اعضائی که استعفا میدهند باید علت استعفا خود را بگویند و بعد استعفا بدهند پنج نفر از اعضاء علی‌البدل علت استعفا خودشان را گفته‌اند و رفته‌اند و انتخابات را خواسته‌اند به حال وقفه بیندازند قاضی رضوی یکی دیگر و تقریباً چهار نفر رضوی اینها تشریف برده‌اند و در مقابل آمده‌اند به حکم قانون و به حکم قرعه پنج نفر را به جای آقایان معین کرده‌اند و انتخابات خاتمه پیدا کرده است هشت نفر از آقایان هم صورت مجلس و هم اعتبارنامه و هم یک ورقه را که آقای ضیاء الملک ارائه دادند که شبیه و به یک خط است اعضاء کرده‌اند و بین این هشت نفر یک نفر یک نوشته به اینطرف داده مبتنی بر صحت و یک ورقه هم به آن طرف داده مبتنی بر عدم صحت که یک همچو آدسی را نه ما میتوانیم اهمیت به این تصدیقش بدهیم و نه اینکه میتوانیم بگوئیم آدم صالحی است و یکی هم جداً به مخالفت ایستاده که حاج احمد اصفهانی است. یکی دیگر با دو خط و دوسه آمده است تصدیق و عدم تصدیق را اعضاء کرده است و در صورت مجلس و در اعتبارنامه تصدیق صحت جریان انتخابات را کرده و بعد با یک مهر و یک خط دیگر عدم صحتش را تصدیق میکند و به اضافه بعد از خاتمه انتخابات و مدت اصل اعتراضات اینها را داده‌اند در صورتی که قانون مخصوصاً برای جلوگیری از این قبیل عملیات پیش‌بینی‌هایی کرده است و مینویسد: روزیکه خاتمه اعتراضات میشود انجمن منحل میشود یعنی دیگر انجمنی وجود ندارد که بگوید انتخابات صحیح یا سقیم بوده است و بعد از آن افراد و اعضاء انجمن هم در جزو سایر افراد ملت هستند که ممکن است شکایت خودشان را به مجلس بدهند و اینها حق ندارند به عنوان عضویت انجمن نظار صحت یا عدم صحت انتخابات را تصدیق کنند و اینها هم در جزو سایر اشخاص میباشند ولی شکایاتی از طرف آنها به شعبه نرسید و شعبه هم به این شکایت یک نواخت و یک شکل که مبتنی بر دو دسته‌گی‌هایی که در سجل حسنت و و خود آقای مدرس هم تصدیق کردند اهمیت و ترتیب اثری نداد بنابراین هیچ جائز نمیدانم که این مسأله برود به کمیسیون و اگر ایشان غیبت میفرمودند و حضور داشتند میدیدند که ما تقریباً دو روز وقت صرف تطبیق اسفار کردیم و بالاخره این نتیجه است که از تطبیق اسفار بدست آمده است و بنده عرض کردم در این صورت به عقیده بنده گمان میکنم هیچ لزومی نداشته باشد که به کمیسیون تحقیق برود.

بهار — بنده توضیحی دارم.

رئیس — بفرمائید.

ملک — توضیحاً عرض میکنم که مطالعات بنده در دوسیه صحیح بوده و اسفار و نوشتجاتی که فرمودند دو خط و سه خط است بنده تکذیب میکنم و تصدیق هم بفرمائید که غرضی ندارم ولی چون این اظهار را فرمودید عرض میکنم که دوسیه هم حاضر است و اسفار هم صحیح است و همان اشخاصی که این اسفار را داده‌اند

همان‌هایی هستند که اعتبارنامه را اعضاء کرده‌اند و اگر آنها اشخاص نادرستی هستند پس اعتبارنامه اساساً صحیح نیست و اگر صحیح است که آن اشخاص میگویند ما مجبور بوده‌ایم و دوسیه هم حاضر است میل دارید ممکن است مراجعه بفرمائید و اینکه میفرمایند یک خط است عرض میکنم اصلاً بقدری زیاد است که شما نمیتوانید آنها را با هم تطبیق بکنید و حالا اگر میل دارید ببینید و بدانید رأی بدهید برود به کمیسیون تحقیق.

رئیس — رأی میگیریم به پیشنهاد آقای بهار آقایان موافقت

قیام فرمایند.

(معدودی قیام نمودند)

رئیس — تصویب نشد. رأی میگیریم به نمایندگی آقای فرمند آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند.

(اغلب برخاستند)

رئیس — تصویب شد. راپورت شعبه اول راجع به نمایندگی آقای آشتیانی مطرح است. آقای آقاسید یعقوب مخالف بودند بفرمائید آقاسید یعقوب — بنده اولاً از نماینده‌های محترم طهران معذرت میخواهم چون در شعبه رأی داده‌ام به خود آنها و مخصوصاً نسبت به آقای آشتیانی که در مقام مخالفت برآمده‌ام ولیکن چون مجلس شورای ملی در این قضیه باید قضاوت و حکمیت کنند که انشاء الله در دوره‌های دیگر انتخابات این عملیات در طهران واقع نشود که باعث خرابی انتخابات سایر نقاط شود زیرا در هر قانونی که در طهران به مجرد یک سرسوزن تخلف واقع شد در انصاف نقاط مملکت به کلی آن قانون از بین میرود و پایمال میشود چرا به علت اینکه مرکز مرکزی است که دانایان و علماء زیاد هستند. اینکه دویست هزار نفر جمعیت دارد و به آنها دوازده وکیل داده‌اند برای این است که میگویند دانایان در این جا زیادند و اشخاصیکه حافظ حقوق باشند در این جا بیشترند از این جهت به اینها بیشتر وکیل داده‌اند و بیشتر منافع مملکت و بلکه تماماً باید برگردد به طهران چرا به علت اینکه اینها تماماً عالمند و حفظ قانون را میکنند — بنده اینجا حالا برای آقایان میخوانم اینهاروزنامه‌جاتی است که به عرض مجلس میرسانم. در طهران هنوز کسی پیدا نشده است که ایمان به قانون داشته باشد و قانون اساسی را سرمشق سیاست و عملیات خودش قرار بدهد — روز آخر مجلس بنده ویک نفر از همکاران فریاد زدیم و زراء دستور شما قانون اساسی است. رفیق محترم من آقای شیروانی به من اعتراض کردند و حمله کردند که شما آمده‌اید از دولت استیضاح کنید گفتم موقع نداریم والا استیضاح هم میکنیم ما نماینده‌های ملتیم میخواهیم رئیس الوزرائی که چهار ماه در غیبت مجلس حکومت کرده است تحت سؤال و استیضاح من بیاید ولی حیف که تشریف ندارند و چون تشریف ندارند به عرض نمایندگان محترم میرسانم — اینکه آقای بهار حمله میکنند که انتخابات همدان کجا کجا خراب است بنده به عرض ایشان میرسانم ملاحظه بفرمائید با اینکه اشخاصی که در طهران منتخب شده‌اند و من بهشان رأی داده‌ام و با اینکه اینها را صالح و وکیل میدانم که از جمله حضرت آقای مدرس و آقای نویهار

هم هستند این است عملیاتی که انجمن نظارت‌پهران در طهران کرده است!! در صورتیکه چهارده هزار تومان مخارج انجمن نظارت‌پهران شده است. حدود انجمن نظارت انتخابات طهران معین است یک حدش دروازه حضرت عبدالعظیم (غاروفشافویه علیحه است) یک حدش کوه البرز یک حدش لواسان و یکی هم کن و سولقان است این حوزه‌ها را به بینید چند فرسخ میشود و برای این چند فرسخ چهارده هزار تومان بر بودجه ملت تحویل شده و بعد از این همه تحمیلات حالا عرض میکنم این فرمان انتخابات اولی است که آقای فروغی رئیس‌الوزراء از مقام منبع سلطنت در آزادی انتخابات که انتخابات به کلی آزاد است صادر نموده‌اند بعد از فرمان الغاء حکومت نظامی و بعد از تشکیل مجلس مؤسسان که در تمام نقاط حکومت نظامی ملغی است و در تعقیب آن فرمانی است که پادشاه ما مطابق قسمی که به حفظ قانون اساسی خورده است برای حفظ آزادی انتخابات صادر فرموده است. این جا من مدرک در یم است قضاوت کنید. اینها برای بعد است والان خاکی که باید ریخته شود ریخته شده است رئیس‌الوزراء حکم میکنند به وزارت داخله حسب التکلیف بر طبق اراده سنیه ملوکانه متذکر میسازد که لازم است هر چه زودتر موجبات سرعت و حسن جریان انتخابات دوره ششم تقنینیه را بعمل آورند و ایام فترت بین مجلس و پنجم و ششم باید حتی الامکان کوتاه باشد. در صدور دستخط جهان مطاع مبارک مورخه ۱۷ بهمن ماه (ملاحظه میفرمائید) مینویسد: که اراده سنیه علیحضرت بر این است که انتخابات کاملاً مطابق قانون و اصول صحیحه انجام بگیرد. این اراده علیحضرت بود این هم ابلاغیه و دستخطی است که از طرف رئیس‌الوزراء وزیر داخله (که الحمدلله آقای دادگر که آنوقت وزیر داخله بودند تشریف دارند) صادر می‌کند و مینویسد: قرائت کنندگان اواسر شاهانه و مطالعه کنندگان تعلیمات دقیقه حضرت اشرف آقای رئیس‌الوزراء از نیت دولت و تصمیماتی که در اطراف انتخابات شده است آگاهی خواهند یافت. وزارت داخله عهده‌دار است که تعلیمات و ترتیبات قانونی رئیس دولت را طابق النعل بالنعل به موقع اجرا بگذارد و تخلف از آن مطابق ماده ۴۴ قانون انتخابات و ماده ۹۲ قانون مجازات عمومی و سایر مقررات راجع به مسؤولیت مستخدمین را تعقیب کند این همان مطاع مبارک. این ابلاغیه آقای رئیس‌الوزراء اینهم حکم وزارت داخله از طرف وزارت داخله این ابلاغ در طهران شد و توسط تلگراف فرمان مبارک را هم در تمام ایالات و ولایات و حوزه‌های انتخابیه اعلان کردند و چسباندند و تمام افراد مملکتی از صدر تا ذیل از باب تا سحراب دانستند که انتخابات آزاد است و تمام دانستند که نیت ملوکانه بر آزادی انتخاباتست در هر جا هم که ادنی تصوری میشود که حکومت نظامی باشد ملغی کردند و به کلی از بین بردند بلی چیزی که از حکومت نظامی باقی است این است که حلق سبطیوعات را گرفته‌اند و نمیگذارند حرف بزنند و میفشارند. صدور فرمان هم در ۲۹ بهمن است بعد از این جلسه هیئت وزراء که تشکیل شده است در جلسه هیئت‌وزراء اعضاء انجمن نظار را که معین کرده‌اند این است که در این ورقه

هست و اینها اعضاء انجمن نظارت اولی هستند تا اینکه آقای بهار که کاملاً حافظیت دارند که قانون اجرا شود اولی از طهران شروع کنیم بنده نوکرو مطیع شما. اول انتخابات طهران را میگویم (چون هیئت دولت حسب الامر علیحضرت تصمیم گرفتند که انتخابات به کلی آزاد و از هرگونه مداخله شخصی آزاد باشد و باید هیئت نظار از بین اشخاص صحیح‌العمل و صالح انتخاب شود) هیئت‌وزراء در جلسه روز قبل مذاکره و به اکثریت آراء اشخاص ذیل را که عده آنها ۳۶ نفر میشوند معین کردند. آقایان میرزا حسن خان پیرنیا میرزا حسن خان مستوفی. میرزا حسین خان پیرنیا. سمعی. تدین. میرزا احمدخان امور. میرزا علی قمی. آقای فلان نیرالسلطان. این چیزی است که در هیئت وزراء کاندید کرده‌اند و به توسط حکومت هم داده‌اند اینهم که اشکالی ندارد حکومت نظامی هم که نبوده است.

مدرس - هیئت وزراء حق ندارند. آقاسید یعقوب - همین‌ها دوبرتبه آمده‌اند و باز معین کرده‌اند چطور یکجا حق ندارند یکجا حق دارند الان حضور مبارک عرض میکنم (انتخاب انجمن نظار) بطوریکه قبلاً نوشته شده بود عصر روز گذشته سی و شش نفر آقایان مدعوین که اسامی آنها را سابقاً اطلاع داده بودیم حضور بهم رسانیدند حکومت طهران شرح مبسوطی اظهار و شروع به انتخاب هیئت نظار شد و پس از دادن رأی و استخراج آراء آقایان ذیل به تصویب انجمن نظار مرکزی انتخاب شدند به بینید در تمام این دوسیه‌ها در تمام این محلهای شکایت از یک نفر صدا بلند شده که حکومت نظامی است همه‌مان طهران بودیم مرحوم هم نشده بودیم یک نفر گت حکومت نظامی است این آقایان هم معین شدند حسن خان پیرنیا و تدین و آهی و شیخ محمد علی طهرانی در اینجا هم که هیچ اعتراضی از احدی نشد که ای آقا نظامی در مملکت راه می‌رود و در خیابان راه می‌رود. مدرس - چرا من گفتم.

آقاسید یعقوب - خوب اگر شما توری خانه فرمودید اینجا نیست. مینویسد «قبل از ظهر روز گذشته انجمن نظار در تحت ریاست آقای تدین تشکیل گردید» اینجا هم ملاحظه فرمودید که آقای میرزا حسن خان پیرنیا ابرازی نکرده بودند حاضر هم شده بودند و انجمن نظار هم تشکیل شده بود رئیس انجمن نظار هم آقای تدین معین شده بود و نایب رئیس هم امین‌الضرب معین شده بود و منشیها هم معین شده بودند در تحت ریاست آقای تدین تشکیل و سرالسه آقای میرزا حسن خان پیرنیا رسید که از عضویت استعفاده بودند بعد قرعه کشیدند و یک نفر عضو علی‌البدل بجای ایشان آوردند بعد هم آمدند انجمن نظار همه‌جا را معین کردند بازار آقای حاج محمد تقی سنگلج حاج میرزا هادی چالمیدان میرزا محمد دشتی دولت و حسن آباد اویسی عودلاجان میرزا سید احمد» این هم انجمنهای فرعی که از انجمن مرکزی معین شد اینجا هم بینید آقایان تمام در طهران بودند هیچ کس نگفت که حکومت نظامی است اعلان انتخاب داده شد حالا حضور آقای مدرس عرض میکنم بنده هم دعوت شدم در انجمن نظارت دولت نایب رئیس هم شدم

برای حق خودم هم شده است مجبورم دفاع کنم بچه دلیل بنده را منحل کردند.

مدرس - حکومت نظامی

آقاسید یعقوب - بعد اجازه بخواهید حرف بزنید اینجا معین میکنند انجمن دولت و حسن آباد آقای اویسی رئیس و آقای آقاسید یعقوب نایب رئیس و همین‌طور سایر اعضاء را معین کردند بنده اگر توانستم از حقوق شخصی خودم دفاع کنم میتوانم از حقوق سوکلین خودم در اقصی نقاط فارس دفاع کنم ولی وقتی که اینجا نتوانم دفاع کنم یک انجمن نظارتی که از گلولی هیچ کس صدا بلند نشد که حکومت نظامی است. اراده سنیه پادشاه بر آزادی انتخابات وزیر داخله هم نوشت و هست اعلان هم چسبانیده شد تمام اینها شد آنوقت بیائید آقایان مشروطه‌طلبیها بیست سال مشروطه طلب‌های مملکت آقایان که بیست سال است مملکت این همه خرج کرده است و قانون اساسی را در این مملکت آورده است و قانون مملکتی را گسترده است و دستور عملیات و اجرائیات دولت قرارداد است و وقتی که اینجا خدا حافظی می‌کردیم گفتیم آقایان وزراء قوانین مملکتی و قوانین اساسی یک چیزهای مقدسی است خوبست ایمان به قانون داشته باشید قانون را اجرا کنید امروز شما، فرمانده و فرمانفرمای شما قانون است مطیع قانون باشید اگر بخواهید حقوق ملت ایران محفوظ بماند قانون باید حکومت کند نه ارادات شخصی نه کودتاهای افرادی و فکری و قلمی. باید قانون حکومت کند. تحقیق کنید ببینید از زمین از آسمان اجزائی صدائی در آمد؟ اعلامیه رئیس‌الوزراء به چشم روشنی تمام شماها «برای آزادی انتخابات حکومت نظامی که چندی است بر حسب مصلحت در طهران برقرار بوده علی‌الاصول به کلی ملغی شده و در موقعی که اعلان انتخابات به عمل آمده از رعایت این نکته غفلت شده (کسی که غفلت از این بکند چطور از سیاست مملکت غفلت نکند؟) و تصور رفته بود که الغاء آن قسمت از مقررات حکومت نظامی که با انتخاب ارتباط و تماس دارد کافی است و به این ملاحظه تشکیل انجمن نظارت در تحت نظر واقع شده است علی‌هذا حسب الامر اعلى و برای اجرای کامل نظریات ملوکانه از امروز تا مدتی که انتخابات با به اتمام نرسیده حکومت نظامی به کلی ملغی و جناب مستطاب میرزا حسین خان سمعی حکومت تهران شده» بنده در اینجا از مجلس قضاوت میخواهم. اولاً قانون اساسی پادشاه را مقدس دانسته است و یک رئیس‌الوزراء یا یک وزیرى مقام مقدس پادشاه را در این مقام نمی‌آورد و پادشاه مقدس است و هیچ در این امور دخالت نمیکند و حافظ و ناظر اجرای قوانین است. اینکه مینویسد حسب الامر الاعلى برخلاف ماده صریح قانون اساسی است که مینویسد هیچ وزیری نمیتواند سلب مسؤولیت خودش را به اعتبار حکم شفاهی پادشاه یا مقام مقدس بکند این یک مسأله ثانیاً آقای فروغی که پست وزارت نداشتند وزیر داخله وقت دادگر بوده است ابدأ این را امضاء نکرده است و بنده هم میدانم نه در هیئت وزراء که مسؤول بوده‌اند که چهار نفر وزیر آن الان تشریف دارند تصمیمی گرفته شده است نه وزارت داخله که مسؤول انجام انتخابات است امضا کرده است حالا میگویند کودتا کدام است یک دفعه آن

انجمن نظار اولی کردنا شد مسلم است آن انجمن نظار اولی که با این دستخط کودتا می‌شود طرفدار آن و آن احزاب سیاسی که در آنجا هستند مقهور میشوند احزاب سیاسی آقای مدرس با کاندیدشان دارد در میدان محاربه میشوند بنده که یکی از اعضاء حزب تجدد هستم رقم اطلاع دادم حزب تجدد تشکیل یافت بنده عرض کردم ما باید بطور منفی پرتست کنیم و تأکید کنیم که این خلاف قانون است و آن انجمنی که مطابق قانون تشکیل یافته است هیچ از بین نمیرود و ما نمیتوانیم راضی شویم که یک انجمن قانونی را که بدون ایراد و اشکال تشکیل شده است بردارید منحل کنید. اصل مشروطیت انتخابات است ابتدای انتخابات از انجمن میشود انجمن نظارت مرکزی ریشه و تخم آزادی مملکت است وقتی که یک رئیس دولتی یک رئیس‌الوزرائی می‌آید توپ بندد به ریشه انتخابات و انجمن مرکزی را منحل کند آنوقت که انجمن مرکزی منحل واقع شد، چگونه ما میتوانیم اطمینان داشته باشیم و معتقد باشیم که انتخابات ثانی جریانش طبیعی خواهد بود و افراد آزاد خواهند بود. تهدید و تطمیع کدام است؟ کدام تهدید از این بالاتر که انجمن نظارت مرکزی را از بین ببرند و به کلی نابودش میکنند؟ کودتا میکنند. در همین طهران عو میکنند آنوقت میگویند تهدید نبود! تهدید کدام است؟! بلی یک تهدید هم این بوده که به کلی حلق روزنامه‌جات را فشرده که حرف نزنید حالا هم ممکن نیست بنویسند برای اینکه سانسور میشود میگویند هنوز ملت آزاد نشده است. اگر ملت آزاد نشده است پس بنده چرا اینجا حرف می‌زنم؟ انجمن اول منحل میشود و از بین میرود بعد انجمن مرکزی تشکیل میشود شعب انجمن مرکزی هم معین میشود حالا مرقع مبارزه سنیه دوم است که دیگران آمده‌اند و ما هم فریاد می‌زنیم و داد می‌زنیم و می‌گوئیم ما قریب العهدیم نسبت به مشروطیت چه چیز شده است که حق را پایمال کردی رئیس‌الوزراء؟ کجائی؟ چه می‌گویی؟ مطابق این قوانینی که خوبهای این همه ایرانی است؟ کجا تشریف میبری انجمن نظار را منحل کردند و هیئت وزراء هم همراهشان نبودند. یک نفر از آنها هم که ایمان به قانون دارند حرف نزدند آمدند و نشستند و انجمن نظار مرکزی را دوباره تشکیل دادند. خوب ما چکار کنیم؟ زورمان که نمیرسد کتک رامی‌خوریم که یک بدبختی بلکه بتواند این مسائل را به عرض مجلس برساند که دیگر نظیر این عملیات در مملکت و تاریخ مملکت پیدا نشود که باعث خرابی رعایای ایران بشود آخر شما تمام حوزه‌های ایران را ببینید یک جائی هست که هفت هزار تومان خرجش شده باشد ولی انتخابات و کلای طهران چهارده هزار تومان بر بودجه این ملت تحمیل کرد که نمایندگان انجمن اتومبیل میخواهند!! نمیدانم چطور پیشنهاد نکردند که پارک و سالن هم از ما میخواهند؟! انجمن تشکیل یافت بنده قبول دارم مسؤولیت صحت جریان انتخابات با انجمن است. حالا بنده در آن وارد میشوم (خیلی آقای فاطمی ملاحظه کردند ولی خدا میداند بنده عقیده‌ام این است که در حفظ قانون هیچ ملاحظه نباید بشود اگر ما ملاحظه کاری بکنیم در حفظ قانون مملکت ما قانونی نخواهد شد) ما افتادیم در تلاش که شاید

از افراد خودمان انتخاب کنیم انتخابات که آزاد است سیاست که آزاد است یک دفعه دیدیم از انجمن ابلاغیه درآمد که گرفتن تعرفه سوقوف. خوب چه شد؟ آنوقت که همه حاضر بودند...

بهار -- دسیسه شد.

آقای سید یعقوب -- دسیسه برای بنده شد؟ یکدفعه اعلان شد که نباید رأی گرفته شود در جلسه فلان انجمن نظار مرکزی تصمیم گرفته است که تا چندم اردی بهشت تعرفه گرفته نشود خوب. حکایت آنست که گفتی خدا کند این اره که گم کرده ام گیرم لا ینفاده باشد والا.

وقتی که کار دست قانون دان افتاد یک طوری جاوه میدهد. حالا انجمن تصمیم گرفته است که باید رأی گرفته نشود.

یک جماعتی که قوای خودشان را به هزار بدبختی حاضر کرده بودند برای اینکه مبارزه کنند و در میدان سیاست بردند و اساس آزادی که قانون به آنها داده است استفاده کنند به کلی سداک شدند تا

یک مدتی گذشت بعد گفتند باید بیایند و سجل احوال درست کنند، در طهران پنج شعبه است ده شعبه اش کنیم و یک دوسیه قطوری

که اینقدر است به چشم مبارک همه تان. دوسیه مبارک طهران اینقدر است. هی شعبه تشکیل دادیم اینطرف زدیم آنطرف زدیم

تا یک موقعی که شد سه صندوق. صندوق اول صندوق وسط و صندوق آخر صندوق اول باطل صندوق وسط نصف باطل و صندوق

آخر صحیح اینهم یکی از چیزهایی است که در این دوسیه هست. بروید

ملاحظه کنید که هیچ میشود سابقه از برای اینها قائل شد. بنده

رأی میدهم و عرض میکنم نماینده های طهران هیچ تردیدی درشان نیست تمام آنها را بنده بهشان معتقدم. به آقای مدرس. آقای

آشتیانی. آقای ملک. آقای پیرنیا معتقدم اما بنده عملیات آقایان نظار را عرض میکنم به شما کاری ندارم آقایان خدای نخواست به نظر تان

غبار کلالی نیاید. بنده نظری به شما ندارم. میخواهم عملیات این انجمن نظار را به عرض قضاوت و حکومت شما بیاورم. سه صندوق

داده شد. اول. وسط. سوم. یک بدبختی که میخواست رأی بگیرد

نمیدانست کجا برود هادی برایش معین میشد که تو سابقاً رأی

داده یا نداده تا اینکه آمدیم در تمدید طهرانی که دویمت هزار جمعیت دارد و قتیکه تقاضای تمدید مدت میشود برای اینکه رمضان

بود. بهار بود. گرفتاری بود. سه روز بیشتر به طهران تمدید ندادند

و در کن و سولقان نه روز تمدید میدهند. خدا پدر کن و سولقانیها را بیامرزد که آنها آراء طهران را تصحیح کردند و اگر آن آراء

به اسم شیخ العراقین و احتشام زاده نبود دیگر وای به حساب ما برای اینکه اینجا باید دست به گریبان خارجه بزیم حالا مدت تمدید و

انتخابات تمام شد و معلوم شد که نمایندگان کی ها هستند. انجمن میگوید سن رأی میدهم. خوب آقای انجمن. آقای پنج ماه انجمن

از ماه شعبان. رمضان. شوال. ذی قعدة. ذی حجه چرا رأی نمیدهی؟ نمیدهم تو مسؤول صحت و بطلان انتخابات هستی. چرا رأی

نمیدهی؟ نمیدهم. وزیر داخله تعقیب میکند چرا رأی نمیدهی؟ نمیدهم. بله اینجا وزیر داخله هم مسؤول است. چرا؟ برای اینکه باید به این

ندارند که بگویند پاشوید بروید نه نفع عضو علی البدل میانند کار تان را تمام میکنند. آخر چه از جان ملت میخواهید؟ اینقدر شجاعت

ندارید که حکومت کنید قضاوت کنید که این انتخابات صحیح است یا نه. آقایان خنده نکنید گریه کنید در مرکز یک مملکتی

قانون را وزراء زیر لگد می اندازند. نمایندگان هیئت وزراء قانون را زیر لگد می اندازند. آن کسانی که در این بهارستان تفنگ بدوش

انداخته اند گریه میکنند. روح آزادی گریه میکند. ما باید گریه کنیم و گریه هم دارد. در یک مملکتی بعد از بیست و پنجسال

شروطیت آنوقت میگویند رأی نمیدهم. این ماده نوزده قانون انتخابات است. آنوقت میگویند ما رأی نمیدهم. فلانکس اقلیت

دارد. بنده اقلیت دارم. آنوقت مینویسد: آقا دو رأی دارد. آقا پانزده رأی دارد. آقا فلانقدر رأی دارد این است حکومت انجمن

نظار مرکزی!!! آقای وزیر داخله عوض این ماهی هفتصد تومان پولی که میگیری و این بودجه گزافی که تو میگیری کارت همین

جریان انتخاباتست مطابق قانون انتخابات را به جریان باندازی. به این آقایان بگو خیلی خوب تشریف ببرید و نه نفر دیگر که

بعد از شما است کار شما را تمام میکنند. چرا اینطوری میکنند؟ برای اینکه ما هنوز نزنده ایم باشت توی دهن ارتجاع. چون

آزادی یک نفرش بمیرد صد نفر زنده میشود. محافظه کار را پامال میکنند. اینطور نیست که شما میکنید. خوب حالا ما دیدیم نکردند

چکار کنیم؟ از یک طرف هم علاقه داریم آمدیم شعبه رأی داد که این منتخبین مردمان خوبی هستند خدا میداند که این دوسیه

ابدأ صحت قانونی ندارد لیکن این آقایان که انتخاب شده اند اشخاص خوبی هستند و بنده به آقای مدرس. آشتیانی بهیانی و اینها رأی میدهم

نه به این دوسیه به این خرابی. حالا در پایان عرایض خودم از مجلس مقدس استدعا میکنم که در تحت نظر بگیرند و یک موادی بر این

قانون انتخابات الحاق کنند که بعد از این گریبان مملکت را از دست محافظه کاران نجات دهند. این بود عرایض بنده و در

خاتمه از آقایان آشتیانی و آقای مدرس معذرت میخواهم و چون میدانم این آقایان در مسلک بنده هستند و عقیده بقانون دارند

که قانون در مملکت تعمیم پیدا کند و اجرا بشود حالا دیگر بعرایض خود خاتمه میدهم.

رئیس -- آقای داور. (اجازه)

داور -- بنده گمان میکنم آقای آقای سید یعقوب در بیاناتی که فرمودند خودشان توضیح دادند که هیچ مقصودی راجع بنمایند

محترمی که اعتبارنامه اش مطرح بود نداشتند و راجع بان قسمت که فرمودند البته یا باید انجمن اعماض بخرج داده و هیچ نگفته

باشد و یا اینکه کاملاً تصدیق کرده باشد و بنده هم عرض میکنم که آقای آقا سید یعقوب حق داشتند ولی اینکه فرمودند هیئت وزراء

نشسته اند و اشخاص را برای عضویت انجمن نظارت دعوت کرده اند و یک چیزی را در روزنامه خواندند همینقدر خاطر آقایان را توجه

میدهم که بنده در خاطر ندارم همچو چیزی در هیئت وزرا سابق طرح شده باشد. بنده که سراغ ندارم. ممکن است که حاکم در

اطلاق هیئت وزرا، نشسته است و خواسته بوده است که یک عده

را دعوت کند و ضمناً با رئیس الوزراء، هم مشورت کند در هر حال این یک چیز عمده نبوده است ولی راجع به قسمتی که فرمودند،

همینقدر بطور اجمال چون وقت گذشته است آقای اگر قدری توجه کنند تصدیق میکنند این مسئله را که آقای آقا سید یعقوب

فرمودند که در آئیه راجع بانجمن یک ترتیبی بشود که به بدترین شکلی تشکیل نشود.....

بهار -- اخطار نظامنامه دارم. دو مخالف پشت سرهم نمیتوانند صحبت کنند.

داور -- البته آقای بهار با سابقه که دارند تصدیق میفرمایند که ممکن است یک کسی که مخالف با ناطق قبل است در یک

قسمتهائی هم تصدیق کند نظریه آن شخص را و این مسئله هم یک چیزی نبود که بشود اخطار کرد این است که بنده هم عرض

میکنم که باید در قانون انتخابات یک تجدیدنظری بشود که انجمنهای نظار نتوانند یک کارهایی برخلاف ترتیب بکنند و بالاخره

طوری نشود که انجمنهای نظار ولایات سرسوق بگیرند از انجمن نظار مرکزی -- (بعضی از نمایندگان -- صحیح است) -- و در این

قسمت هم چون آقا موافق بودند و مخالفی بانمایند محترم نشد تصور میکنم که بیش از این مذاکره لازم نیست و آقایانی هم که

اجازه گرفته اند خوب است اجازه شانرا بگذارند و رأی بدهند. رئیس -- رأی گرفته میشود بنمایندگی آقای آشتیانی از طهران

آقایان موافقین قیام بفرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد. خبر شعبه اول راجع بنمایندگی آقای مدرس از طهران.

(آقای فاطمی راپرت فوق را بشرح ذیل قرائت نمودند)

جریان انتخابات از قرار است که بعرض رسیده در نتیجه آقای آقا سید حسن مدرس با (۱۳۱۶۴) رأی حائز اکثریت و

بنمایندگی منتصب شده اند. شعبه صحت نمایندگی ایشانرا تصدیق مینماید.

رئیس -- رأی گرفته میشود بنمایندگی آقای مدرس از طهران آقایانیکه موافقند قیام بفرمایند.

(غالب نمایندگان برخاستند)

رئیس -- تصویب شد. خبر دیگر شعبه اول راجع بنمایندگی آقای فیروزآبادی در طهران

(آقای فاطمی راپرت مزبور را بدین طریق خواندند)

جریان انتخابات بعرض مجلس رسیده در نتیجه آقای فیروزآبادی آقا سید محمدرضا با اکثریت (۵۷۹۳) بنمایندگی طهران

منتخب شده اند و شعبه صحت نمایندگی ایشانرا تصدیق مینماید. رئیس -- رأی میگیریم بنمایندگی آقای فیروزآبادی از طهران

آقایانیکه تصویب می نمایند قیام فرمایند.

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد..

شیروانی -- بنده پیشنهاد ختم جلسه میکنم.

بیات -- بنده مخالفم.

رئیس -- بفرمائید.

بیات -- بنده عقیده دارم که این راپرتها تمام شود بعد جلسه را ختم کنیم.

رئیس -- سسترد میکنید؟

شیروانی -- بلی.

رئیس -- خبر شعبه اول راجع بنمایندگی آقای میرزا نصرت الله بیات از طهران.

(آقای فاطمی بترتیب ذیل قرائت نمودند)

جریان انتخابات از قرار است که بعرض رسیده در نتیجه آقای میرزا نصرت الله بیات با اکثریت (۵۵۵) حائز اکثریت شده اند

و شعبه صحت نمایندگی ایشانرا تصدیق مینماید.

رئیس -- رأی میگیریم بنمایندگی آقای میرزا نصرت الله بیات از طهران آقایان موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد. خبر دیگر است راجع بنمایندگی آقای پیرنیا از طهران.

(آقای مخبر بشرح ذیل قرائت نمودند)

جریان انتخابات طهران بعرض مجلس رسیده در نتیجه آقای میرزا حسینخان پیرنیا با اکثریت (۴۳۰۹) رأی بنمایندگی طهران

منتخب و شعبه صحت نمایندگی ایشانرا تصدیق مینماید.

رئیس -- رأی میگیریم بنمایندگی آقای پیرنیا از طهران آقایانیکه موافقند قیام فرمایند.

(اکثر نمایندگان برخاستند)

رئیس -- تصویب شد. چون چیزی در دستور نیست جلسه را ختم میکنیم. جلسه آئیه روز پنجشنبه (پس فردا) چهار قبل از

ظهر. دستور: بقیه انتخاب هیئت رئیسه.

(مجلس سه ربع بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی -- سید محمد تدین منشی سید ابراهیم ضیاء، منشی نویخت